

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOG
PLANINARSKOG SAVEZA

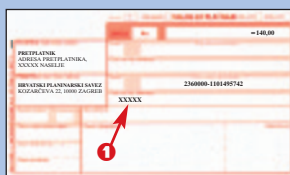
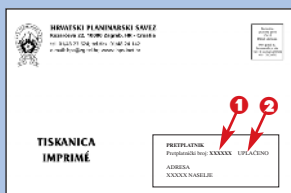
LISTOPAD
2010

10

»HRVATSKI PLANINAR« – ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA »CROATIAN MOUNTAINEER« – JOURNAL OF THE CROATIAN MOUNTAINEERING ASSOCIATION

ČASOPIS »HRVATSKI PLANINAR« izlazi u **11 brojeva** godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj). Prvi broj izašao je **1. lipnja 1898.** Časopis je od 1949. do 1991. godine izlazio pod imenom **»Naše planine«.**

PRETPLATA za 2010. godinu iznosi **150 kuna** (za inozemstvo **35 eura**). Pretplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskog planinarskog saveza **2360000-1101495742**, pri čemu na uplatnici, u rubrici **»Poziv na broj«**, mora biti upisan **Vaš pretplatnički broj**. Pretplata za inozemstvo uplaćuje se na račun **SWIFT: ZABA-HR2X 25731-3253236**, također uz poziv na pretplatnički broj. IBAN za uplate iz inozemstva je **HR4123600001101495742**.

VAŠ PRETPLATNIČKI BROJ (1)

otisnut je uz Vašu adresu, koja je nalijepljena na omotnici za slanje časopisa. Nakon uplate, uz adresu ćete moći vidjeti naznaku o obavljenoj uplati. Tako možete provjeriti je li Vaša uplata za tekuću godinu uredno primljena i evidentirana u HPS-u (2).

NOVI PRETPLATNICI, odnosno zainteresirani za pretplatu na časopis »Hrvatski planinar«, trebaju se telefonom, e-mailom ili pismom javiti Hrvatskom planinarskom savezu. Za nekoliko dana poštom će primiti uplatnicu i brojeve koji su izašli od početka godine, a zatim će, nakon uplate, svaki mjesec na svoju adresu redovno primiti svoj primjerak časopisa.

CIJENA POJEDINAČNOG PRIMJERKA je **15 kuna** (+ poštarina).

CJENIK OGLAŠAVANJA šaljemo zainteresiranima na zahtjev.

SURADNJA: Prilozi se mogu slati posredstvom e-maila ili poštom. Krajnji rok za primitak priloga je deseti dan prethodnoga mjeseca (20 dana prije izlaska broja). **Uredništvo zadržava pravo kraćenja i uredničke obrade tekstova**, posebno dužih priloga. **Prednost imaju** prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim i većim izborom ilustracija. Slike se mogu slati poštom ili u digitalnom formatu (e-mailom, na CD-u ili DVD-u, ali ne unutar Word dokumenata!). Podrobnije upute nalaze se na web-stranici časopisa.

STAVOVI I MIŠLJENJA izneseni u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskog planinarskog saveza i Uredničkog odbora.

WEB-STRANICA ČASOPISA:

www.plsavez.hr/HP

NAKLADNIK

Hrvatski planinarski savez
Kozarčeva 22, 10000 Zagreb

PRETPLATA I INFORMACIJE

Ured Hrvatskog planinarskog saveza
tel. 01/48-23-624
tel./fax 01/48-24-142
e-mail: hps@plsavez.hr
<http://www.plsavez.hr>

UREDNIŠTVO

E-mail adresa za zaprimanje članaka:
hrvatski.planinar@plsavez.hr

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Alan Čaplar
Palmotičeva 27, 10000 Zagreb
e-mail: caplar@plsavez.hr
mob.: 091/51-41-740
tel.: 01/48-17-314

UREDNIČKI ODBOR

Damir Bajs
Darko Berljak
Vlado Božić
Faruk Islamović
Goran Gabrić
prof. dr. Darko Grundler
Branko Meštrić
Krunoslav Milas
prof. dr. Željko Poljak
Vanja Radovanović
Robert Smolec

LEKTURA I KOREKTURA

Željko Poljak
Robert Smolec
Radovan Milčić
Goran Gabrić

GRAFIČKA PRIPREMA

Alan Čaplar

TISAK

Ekološki glasnik, Donja Lomnica

ISSN 0354-0650

330

Hrvatski planinari na
Komovima

339

Viš i ferata Ceria
Merione

344

Prva alpska pustolovina

352

Goranskom pločom i
Vinodolom

TEMA BROJA

Hrvatski planinari na Komovima

SADRŽAJ

Hrvatski planinari na Komovima u Crnoj Gori330

prof. dr. Željko Poljak

Drama na Komovima.....336

Đurđa Sučević

Viš i ferata Ceria Merlone - dragulji

zapadnih Julijskih Alpa339

Denis Guštin

Prva alpska pustolovina344

Štefanija Dimač

Goranskom pločom i Vinodolom352

Nada Banović

Preko Biokova356

Ivan Rakić

Golica, dom najljepših sunovrata.....359

Tomislav Zrinski

Pisma čitatelja362

Sportsko penjanje364

Planinarski tisak365

Zaštita prirode366

Vijesti367

Kalendar akcija368

SLIKA NA NASLOVNICI

Na vrhu Ozeblina

foto: Alan Čaplar

Hrvatski planinari na Komovima u Crnoj Gori

prof. dr. Željko Poljak, Zagreb

Komove sam prvi put ugledao 1951. kad sam se kao student, putujući na biciklu od Peći na Kosovu prema Podgorici u Crnoj Gori, uspeo na prijeko Trešnjeviku visok gotovo 1600 metara. U tom trenutku zauvijek me je osvojila divna slika koja se odanle pruža: dva neobično skladna kamenita, stožasta vrha, išarana snježnim trakama, izdizala su se poput blizanaca sa svijetlozelenih livada i iznad tamnozelenih šuma. Lijevi stožac zove se Vasojevički Kom (2460 m), a desni Kučki Kom (2487 m). Poslije sam doznao da postoji i treći, Lijevoriječki Kom (2469 m) i da su Komovi dobili ta imena početkom 19. stoljeća kad su se nakon stoljetnih krvavih bojeva plemena Kuči, Vasojevići i Lijevoriječani sporazumjeli o međama okolnih pasišta. Naravno da sam Komove

odmah uvrstio u program svojih budućih uspona.

Četiri godine poslije nagovorio sam šefa klinike na kojoj sam se zaposlio da zajedno podemo na Komove, što nije bilo teško jer je to bio prvi predsjednik Planinarskog saveza Hrvatske i PD-a »Zagreb« prof. dr. Branimir Gušić (1901. - 1975.). Taj je uspon završio katastrofom koju sam opisao u ovom časopisu (1962., str. 61.). Zahvaljujem se uredniku što je u ovome broju ponovno tiskao odlomak toga članka pod naslovom »Poraz na Komovima«. Godinu dana poslije poraza opet smo bili na Komovima i imali predivno vrijeme, tako da smo ih prokrstarili ne samo uzduž i poprijeko, nego izveli i prekrasnu kružnu turu oko njih, a prošli smo i kroz vrletan pakao Međukomlja.

Poraz na Komovima

prof. dr. Željko Poljak, Zagreb

Dvije zubate kamenite piramide, Vasojevički i Kučki Kom, strše poput blizanaca iznad tamnih šuma sve do oblaka, gotovo dvije i pol tisuće metara u visinu. Ima li planinara kojemu srce ne bi snažnije zakucalo od pogleda na te bizarne vrhove, planinara u kome taj magični prizor ne bi izazvao žarku želju da izbliza pogleda to divno čudo prirode?

Kucnuo je trenutak kad mi se pružila prilika da ostvarim tu svoju davnu želju. Pod vodstvom Profesora, iskusnog planinara seniora, naše je društvo u sumrak doseglo Ljuban, katun podno samog stošca Kučkoga koma. Na noćenje smo se smjestili u jednoj napuštenoj, ruševnoj kolibi. Pogled na čisto zvjezdano nebo ispunjavao nas je srećom i zanosom. Radovali smo se lijepom vremenu i sutrašnjem ugodnom usponu. Ali ujutro - taj 6. srpnja 1955. nikad neću

zaboraviti - probudili su nas gromovi. Poslije njih slijedila je dugotrajna kiša, a zatim nas je okružila siva neprobojna magla, gusta poput zastora. Upitno pogledamo Profesora, a on će:

- Strpljenja, drugovi! Nije to jednostavni izlet kakve poduzimamo u zagrebačku okolicu svake nedjelje. Trud koji smo ovdje uložili mora nam biti bogato naplaćen. Samo strpljenja, drugovi!

I mi smo čekali. Čekali smo i dočekali večer. Noć smo opet proveli u kolibi. Bilo je vrlo neugodno. Krov je propuštao kišu. Ležajevi tvrđi. Iz svih je pukotina izmiljela gamad i nije nam dala ni oka stisnuti. Pritisla je i zima. Zidovi kolibe, građeni od trulih dasaka, nisu bili zapreka hladnome vjetru koji je drmao kolibom i zviždao kroz pukotine kao da nam se želi rugati. I da stvar bude ljepša, drva kojima smo se htjeli grijati

Ovdje neću opisivati Komove, njihovu prirodu, ni kako se na njih stiže jer je to lijepo opisano u planinarskom vodiču »Planine Crne Gore«, a tiskan je i izvrstan planinarski zemljovid (»Komovi i Bjelasica«, 1:20 000), nego ću samo iznijeti malu kronologiju djelovanja hrvatskih planinara na toj crnogorskoj planini - neka se ne zaboravi!

Uspón na Komove bio je sve do Prvoga svjetskog rata opasna pustolovina i tamo se moglo putovati samo s oružanom pratnjom ili uz jamstvo plemenskih poglavara. Pa i mnogo poslije bilo je neprilika. Tako dr. Josip Poljak (1882. - 1962.), nekadašnji urednik ovoga časopisa, piše u prvom hrvatskom putopisu na Komove kako se prije uspona 1931. morao

bila su mokra i stvarala dim koji je bio upravo nepodnošljiv. A koliba nije imala dimnjaka!

Ujutro je moral društva bio na nuli. Oči crvene i otečene od dima. Cvokotali smo od zime i vlage. Češali smo se već od same pomisli na nasrtljive insekte koji su kao bezbrojna vojska nadirali sa svih strana čitavu noć. Bili smo neispavani, zlovoljni, prljavi i zarasli. Trebala bi nam samo zraka sunca i sve bi bilo u redu. Samo zraka sunca! No, nje ni za lijek. Samo sivilo, kiša, magla i hladnoća. Čak je i vjetar prestao, kako bi nam što bolje dočarao beznadnost našeg položaja. I opet smo se obratili Profesoru, očekujući znak za uzmak. No kojeg li iznenađenja!

- Uzmak? Sada, nakon što smo sve to izdržali? Ne! Imamo dovoljno hrane da možemo izdržati ovu opsadu. Samo strpljenja. Prkosit ćemo vremenu. Jesmo li ljudi, planinari, ili nismo?

Tihi glasovi opozicije postajali su sve glasniji, ali Profesorov uvjerljiv glas, blag humor i zanimljivo

pripovijedanje neprimjetno su smirili duhove i odvratili pozornost od neugodnog stanja.

Prošao je treći dan. Dan kiše, vjetra i magle.

Još jednu noć kunjamo u vlažnoj kolibi - mrzimo je više nego išta drugo na svijetu. Treća je noć bila mnogo, mnogo duža od prethodne. Jedva smo čekali da svane. Započeo je četvrti dan: svuda oko nas olovni zid guste magle. Spontani opći uzmak! Ne pomaže više Profesorov autoritet ni vjera u njegovo iskustvo. Komovi su nas pobijedili i mi smo im to priznali. Svi mi osim - Profesora. Dok smo se mi užurbano pakirali, njegova krupna pojava pred kolibom prkosila je magli i vjetru koji mu je mrsio sijedu kosu.

Oko podne svi smo već bili u dolini. Spustili smo se do ceste i krenuli put Kolašina. Osvrnuli smo se još jednom, posljednji put, i ugledali - Komove kako se ljeskaju na suncu!

(Odlomak članka koji je pod naslovom »Moji planinarski grijesi« objavljen u ovom časopisu 1962., str. 63. - 64.).

ŽELJKO POLJAK

Katun Ljuban pod Kučkim Komom (5. lipnja 1955.)

prijaviti žandarmerijskoj stanici (1932., str. 31.), a Velibor Stanišić se pod naslovom »Vrijeme mira« (1971., str. 251.) žalio na nepriliku s milicijom čak i 1971. jer »nije imao dozvolu« za Komove. Incident je riješen tek posredovanjem Planinarskog saveza Jugoslavije i jamstvima visokih krugova iz Beograda. Ovdje treba spomenuti da su Komovi desetak kilometara od albanske granice i da na njima nije bilo nikakva vojnog objekta; očito je teško svladati sumnjičavost i strah za pasišta koja su stoljećima branjena krvlju.

Za razliku od Stanišića, zagrebački student Ivica Mohaček (rođen 1921.), poslije poznati kardiolog na Rebru, koji se poput mene uspeo biciklom na Trešnjevik, »skoknuo« je odatle na vrh Vasojevičkoga Koma onako usput i izbjegao budnom oku milicije, kako piše u svom putopisu »Biciklima kroz Crnu Goru« (1955., str. 126.).

I pokojni varaždinski planinar Tomica Jagačić (1924. - 2001.) zaljubio se u crnogorske planine, a kako je bio profesionalni animator, desetak je godina za redom, dok god su ga snage služile, organizirao po nekoliko autobusa godišnje na Durmitor, Taru i Komove; godine 1989. odveo je tako na put oko 150 planinara (1990., str. 56.).

Boraveći kao liječnik u Crnoj Gori tragao sam za svim mogućim putopisima po njezinim

predivnim planinama, posebno po Komovima. U beogradskom časopisu »Brastvo« pronašao sam dobar putopis »Na Komove« Miloša Velimirovića, koji je u to vrijeme služio kao pop u Pirotu, pa sam dio toga putopisa, uz svoj komentar, objavio u našem časopisu (1963., str. 283.). Patrijarhalni, stočarski, polunomadski život na toj planini vjerojatno je najbolje, gotovo na pjesnički način, prikazao R. V. Vešović u svojoj knjizi »Pleme Vasojevići« (Sarajevo, 1935.) u poglavlju pod naslovom »Život na Komovima«, pa sam i to objavio, uz komentar, u našem časopisu (1976., str. 220.).

Osim toga, utvrdio sam da je tema prvoga planinarskog putopisa u crnogorskoj književnosti bio upravo uspon na Komove. Novosadski časopis »Sedmica« donio je 1854. (broj 18 - 23) vrlo živahan i autentičan putopis nepoznatog autora napisan u Skadru 31. ožujka 1842. pod naslovom »Odlomci iz pisma jednog putnika«. U njemu autor na vrlo slikovit, ali realističan način opisuje i uspon na Vasojevički Kom. Za ilustraciju, jedan citat o autorovu susretu na planini s pripadnicima plemena Vasojevići: »Čuvši za mene da sam gore, izadoše pa me pozdraviše, a to čuvši drugi Vasojevići u okolini, i oni stanu svoje puške izmetati, te tako stanu

ŽELJKO POLJAK

Profesor Branimir Gušić u Komovima

Profesor Branimir Gušić sa sinom Ivanom u Komovima

Kada sam se davne 1951. godine uspeo na prijevoj Trešnjevik visok gotovo 1600 metara, zauvijek me je osvojila divna slika koja se odanle pruža: dva neobično skladna kamenita, stožasta vrha, išarana snježnim trakama, izdizala su se poput blizanaca sa svijetlozelenih livada i iznad tamnozelenih šuma

gore ječati od teške praske. Crnogorcu nema milije zabave od njegove puške.»

Iz konteksta se može zaključiti da je pisac vjerojatno bio ugledni političar, putnik i avanturist Nikola Vasojević (1797. - 1844.), no sigurnih dokaza za to nema. Budući da sam se sprijateljio s crnogorskim intelektualcima, napisao sam o tome za časopis Udruženja naučnih radnika Polimlja »Tokovi« (Berane, 1971., broj 1, str. 59.) malu studiju pod naslovom »Prvi planinarski putopis u crnogorskoj literaturi«. U to su ga doba neki napadali, ne osporavajući moje tvrdnje, nego postojanje crnogorske literature, jer da je ona samo dio srpske književnosti.

Posebno su poglavlje u planinarskoj povijesti Komova prvenstveni penjački usponi zagrebačkih alpinista koji su 1956. otkrili stijene Komova. Đurđa Sučević, Nino Kućan i Jelka Ledić s drugovima ispenjali su u Vasojevićkom Komu u mjesecu srpnju Desni stup i Smjer A, u Kućkom Komu Smjer X, Mali srednji vrh i

Mali južni vrh, a 1957. izveli prvi zimski uspon na Kučki Kom. Planinarski savez Jugoslavije organizirao je na Komovima alpinistički tečaj pod vodstvom spomenutog Stanišića, na kojem su sudjelovali i zagrebački penjači. Varaždinski su alpinisti 1975. sustavno obradili sve stijene na Komovima i izveli grebensko priječenje, a Zlatko Smerke sve je te uspone registrirao u drugom svesku svoga alpinističkog vodiča »Stijene Jugoslavije« (Varaždin, 1979., str. 7. - 24.). Jedino nije registrirao prvi uspon na Komovima, a izvela ga je 1956. na nestašan način - solo! - zagrebačka alpinistica Đurđa Sučević (rođena u Zagrebu 1932.). Opis svog uspona nije poslala Smerkeu tako da dosad nigdje nije bio registriran. Uspon je nazvala »BEZE« i konačno ga je na moj nagovor opisala u ovom broju »Hrvatskog planinara«. Spomenimo da je Đurđa nastavila sa svojim nestalšlucima, pa je tako zbog riskantnog solo penjanja bila isključena iz alpinističkog odsje-

ka, i da je 70-godišnjicu života proslavila usponom kroz sjevernu Triglavsku stijenu.

Na kraju svakako treba istaknuti planinara Daniela Vinceka (rođen u Zagrebu 7. lipnja 1926.), koji se nakon umirovljenja stalno nastanio u crnogorskom gradiću Kolašinu i posvetio se crnogorskim planinama, posebno njihovu planinskom bilju. U Kolašinu je 1981. osnovao i planinski botanički vrt »Dulovina« (1018 m), u koji je presadio i neke biljke s Komova, ali se s tim u vezi zbio i tragičan događaj: na Komovima je 2002. nesretno izgubila život njegova supruga Vera.

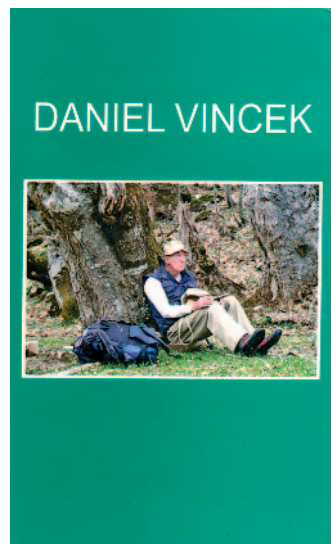
Vinceku i njegovim suradnicima ima se zahvaliti i uzlet planinarskog izdavaštva u Crnoj Gori. Godine 1997. objavio je, zajedno sa suradnicima, antologiju »Crnogorske planine«, od 600 stranica, u koju su uvršteni i brojni članci iz našeg časopisa, a 2004. izvrstan vodič »Planine Crne Gore« (2010. tiskano je drugo izdanje). Vincek sâm napisao je, osim toga, knjigu »Mali planinarsko-alpinistički pojmovnik« (Podgorica, 2004.). Crnogorski planinari odali su mu priznanje tako da su prilikom njegova 80. rođendana tiskali ilustrirani zbornik od 200 stranica pod naslovom »Daniel Vincek« (Podgorica, 2006.). U njemu se redaju članci najuglednijih planinara, koji ne štede superlative pišući o Vincekovim zaslugama za crnogorsko planinarstvo.

Divljenje crnogorskim planinama i prijateljske veze s Crnogorcima prouzročili su mi 1992.

kao uredniku ovog časopisa mnogo neprilika jer ih se nisam htio odreći ni u vrijeme kad su crnogorski četnici jurišali na Dubrovnik i pljačkali Konavle. Tada su neki planinari, dnevne novine, pa i moj prijatelj pokojni dr. Ante Ru-kavina (1928. - 1994.) zbog toga tražili da me se smijeni, no ja sam se držao časnog dogovora »Sačuvajmo naše prijateljstvo za bolja vremena!«

Planinarska karta Bjelasice i Komova

Knjige Danijela Vinceka, istaknutog crnogorskog planinara s hrvatskim korijenima

i nisam se pokolebao. Primjerice, »Večernji list« me 14. rujna 1992. optuživao: »On roni suze ovoga ljeta za Durmitorom, Tarom i Žabljakom ... a upravo četnici s Durmitora, Tare i Žabljaka kolju Hrvate i ruše Dubrovnik«.

O tim polemikama opširno sam pisao u svojoj autobiografiji »Život na planinarski na-

čin« (Zagreb, 2005.), pa to ovdje ne treba ponavljati, nego ću na kraju samo reći da su ta bolja vremena napokon došla. O tome svjedoče putopisi iz Crne Gore što ih naši planinari u posljednje vrijeme objavljuju u »Hrvatskom planinaru« i njihovi hvalospjevi crnogorskom gostoprimstvu.

Komovi danas

Drama na Komovima

Đurđa Sučević, Zagreb

S rpanj 1956., predvečerje, gostionica na cestovnom prijevoju Trešnjevik pod Komovima. Rastko Stojanović sa skupinom beogradskih alpinista i nas troje Zagrepčana s povećom prtljagom spremamo se na livadu podno Vasojevičkog Koma. Oko nas se skupilo nekoliko domaćina, koji su nam izrazili dobrodošlicu najprije nuđenjem rakije, zatim ponovno nuđenjem rakije, a zatim velikom željom da nam pomognu kako bismo sa svojim teretom što lakše i brže stigli do Štavne - visoravni u podnožju Komova. Jedan se od njih sjetio da je

do tamo prije mnogo godina vodio kolni put i da bi nas mogli prevesti kamionom. To smo, naravno, oduševljeno prihvatili. Domaćini su zatim dovezli kamion i donijeli dvije velike sjekire jer je put zapušten pa nam se mogu ispriječiti grane.

Padao je mrak kad smo krenuli. Kroz šumu je ispred kamiona najprije trčao, a zatim koraćao i probijao se, jedan domaćin kako bi vozaču pokazivao put koji je vodio kroz grane, šiblje i grmlje. Mi smo stojeći u kamionu osluškivali pucketanje grana i gledali svjetlo farova koje je titralo lomeći se kroz njih. Zatim je kamion stao ispred srušenog stabla. Sjekire su bile pripravne. Momci su spremno iskočili iz kamiona, a ženski je rod stojeći u kamionu predstavljao publiku. Kakav je to bio prizor! Momci su udarali sjekirama svom snagom, onoliko dugo koliko su mogli izdržati, pa onda odmah drugom dodavali sjekiru, brzo se izmjenjivali, sve dok stablo nije bilo presječeno i maknuto te otvoren put kamionu. Put je prepriječilo još nekoliko stabala, pa se ponavljao isti prizor, sve pod svjetlom farova i ostrim, crnim sjenama, sve dok se kamion nije popeo na katun Štavna, gdje je s lakoćom, u zmijolikim, plesnim zavojima, završio put na visoravni.

Jutro je bilo blistavo, a Vasojevički Kom ravno ispred nas. Ljepota! Na stijeni ugledam mogući uspon, kao da je već ucrtan. U taj prvi alpinistički uspon u Komovima krenulo nas je četvero: dvoje iz Zagreba i dvojica iz Beograda, to jest ja s Ninom Kućanom, a za nama Rastko Stojanović i Saša Rogulić. Na jednome malo težemu dijelu stijene Nino je zaostao. Budući da sam otišla naprijed, pitao me kako sam to prošla. Mi se nismo navezali na uže, nosio ga je Nino.

- Hoćeš li uže?

- Hoću.

Uže od konoplje i cipele kakve su alpinisti koristili sredinom 20. stoljeća

Nino Kućan

- Uхвати ga - viknem mu u šali i zamahnem rukom kao da mu ga spuštam.

On tobože uhvati rukom to virtualno uže i s lakoćom se uspne preko tog dijela stijene.

Kako da nazovemo taj prvenstveni uspon? Na vrhu su sva trojica zaključila da ga treba nazvati po meni - Đurđin smjer, jer su ideja i prijedlog bili moji, a i čitavo sam vrijeme penjala prva. Ne volim uspone nazivati svojim imenom pa sam predložila da ga nazovemo Beze. U ono vrijeme u modu je došao »beze« (francuski le baiser, poljubac), ruž za usne koji se nije brisao, a mi smo bili iz Beograda i Zagreba (akronim »be« - »ze«) - i naziv je bio prihvaćen. Poslije sam taj smjer, ne znam zašto, nalazila pod drugim nazivom - »Sjeverni stup«. Sljedećih smo dana svako jutro išli penjati u stijene, najviše na Kučkom Komu, i ondje je svaki uspon bio prvenstven. Tražili smo najprirodnije prolaze, one koje nam nudi planina, a teške uspone ostavljali smo sljedećim penjačima.

Kad bi pao mrak, sjeli bismo oko vatre i pripovijedali, ponekad i tiho zapjevali. Pamtim sliku iz snova: šatori postavljeni u krug s ulazom prema središtu u kojem je plamtjela vatra, oko nje sjede dobri i dragi prijatelji, iznad nas je veliko zvjezdano nebo, u daljini crni obrisi Komova.

Jelka Ledić željela je svakako prije odlaska ispenjati moj smjer Beze i Nino Kućan povede je u stijenu. Ja sam ostala na Štavnu i pridružila se narodnom slavlju. Najviše sam se družila s

jednom ženom iz katuna koja mi je pričala legende o vilama. Vjerovala je da žive na Komovima i uvjeravala me da su upravo mene vile prihvatile te da to trebam poštovati.

Kad najednom, usred gozbe, dotrčase dvojica alpinista govoreći da je Nino usred stijene ozlijedio nogu. Dok su se dečki navezivali na uže, ja sam sama pojurila u stijenu i nisam se dala zaustaviti. Stignem do Nina i odmah shvatim da je riječ o teškim ozljedama. Pokraj njega je Jelka i govori kako se to dogodilo. Kad se Nino uhvatio za komad stijene, taj se zaljuljao. Jelka se stigla izmaknuti u stranu, ali da se i Nino izmaknuo, ta bi se kamenčina odvalila ravno na dvoje Beograđana koji su bili ispod njih. Nino je zadržavao kamen sve dok se oni nisu uspjeli skloniti, ali ga on sam više nije mogao izbjeći. Kamen je prešao preko njegove noge i u njoj su popucale kosti. Nogu je najprije trebalo imobilizirati i jedan od momaka koji su zatim stigli sjeti se da negdje ispod vrha stijene ima dasaka koje

Autorica Đurđa Sučević u Komovima

Absajlanje

su otpale s piramide sklepane na vrhu. Moj je zadatak bio da ih pronađem i donesem. Tražila sam, penjala se sve više i molila komovske vile da mi pomognu. Pronašla sam ih i njima su momci imobilizirali Ninovu nogu. Padala je noć. Nina i mene spuštali su niz stijenu pomoću dva užeta. Moj je zadatak bio da pazim na njegovu ozlijeđenu nogu i pridržavam je da ne udari o stijenu. Spuštali su nas pod vodstvom Rastka Stojanovića, ujednačeno i uspješno. Nakon svake dužine užeta čekalo se na absajl ostalih. Trajalo je dugo dok smo svi stigli do podnožja stijene. Sad je Nina trebalo u mraku prenijeti do logora. Moj je zadatak bio da silazim prva i tražim što bolje prolaze, jer puta nije bilo.

Povremeno se pod njima rušilo kamenje i kad bih pogledala gore činilo mi se da to kamenje leti prema meni kao kakav crni vatromet na zvjezdanom nebu bez mjesečine, a ja sam nastojala što bolje odigrati izmicanje tim crnim loptama.

Ujutro je Nino s imobiliziranom nogom već ponosno jahao na bijelom konju, do kamiona. Bilo je ljeto i vlakovi su bili krcati, no imali smo sreću - dobili smo prazan teretni vagon, gdje je Nino imao dovoljno prostora za ležanje. Tek

smo u Zagrebu saznali da je njegova noga pretrpjela mnogo lomova, ni broja im se ne sjećam.

Sljedeće zime eto nas opet na Komovima. Prtili smo snijeg od Trešnjevika na cesti do katuna na Štavnu. Ali gdje su katuni? Nema drvenih koliba, nema ljudi. Samo tiha, beskraja bjelina. Tek ponegdje na visoravni, kao mali humci vide se blage izbočine. A da to nisu vrhovi krovova pod snijegom? Bili su! Odabrali smo nekoliko humaka i odmah se prihvatili posla; cepinima smo iskopali tunele u snijegu do ulaza u katune, ušli i smjestili se. Bilo nas je ukupno 22 - 21 muškarac i ja. Noć je bila ledena.

Ujutro je skupina alpinista otišla natrag do Trešnjevika da donese ostatak naše opreme i furune - peći da se zagrijemo. Htjedoh s njima, no oni rekoše da ima dovoljno snažnijih od mene. Na snježnoj kosini u podnožju Vasojevića Koma iskusniji alpinisti pokazivali su početnicima zimsku tehniku penjanja. Htjedoh im pomoći, ali sam i tu bila suvišna. I tako sam krenula na skijama uzbrdo. Što sam bila više, pogled se sve više širio i više me veselio. Nisam imala namjeru uspinjati se tako visoko, ali se više nisam mogla zaustaviti. Na skijama sam išla dok je god bilo zasniježenih prolaza, ali kad se stjenoviti dio isprijčio, morala sam ih skinuti. Na samom vrhu, sretna, razmišljala sam o pastirima iz toga kraja - jesu li i oni, opčinjeni ljepotom planine, još u davna vremena poželjeli, a možda i uspjeli, zimi se popeti na ovaj vrh? A nije li možda kasnije i neki usamljeni planinar stigao zimi do samog vrha prešutjevši avanturu? To ne možemo znati, pa ovaj moj solo uspon ostaje prvi zabilježeni zimski uspon na Vasojevića Kom. Drugi dan je veća skupina ponovila uspon slijedeći moj trag, ali cepinima, derezama i užetima, a ne na skijama. Kasnije sam u tisku našla opis tog zimskog prvenstvenog uspona, gdje je zajedno navedeno više muških imena, a moje imena kraju.

Nakon toga smo ispenjali neke zimske prvenstvene uspone, te obišli u manjoj grupi na skijama i Međukomlje i Kučki Kom sa mnogo magle i ponešto lutanja.

Bila sam tada sigurna da ću opet doći na Komove. I došla sam, dvostruko starija, vodeći dvostruko mlađe društvo, ali više nisam našla divnu ženu koja mi je pričala o vilama.

Viš i ferata Ceria Merlone

dragulji zapadnih Julijskih Alpa

Denis Guštin, Zagreb

Ljeto je kao stvoreno za odlazak u Alpe, a posebno za penjanje po alpskim zahtjevnim osiguranim putovima - »feratama«.

Nas nekolicina članova PD-a »Ericsson - Nikola Tesla« iz Zagreba uputila se ovoga ljeta pod vodstvom Veljka Oluića na izlet u zapadni dio Julijskih Alpa, koji se nalazi u talijanskoj pokrajini Friuli, u području nedaleko od Tarvisa. Glavninu puta odvalili smo već u petak poslije posla - prvu noć proveli smo u dolini Tamar kod Kranjske Gore.

U domu nas je dočekala živopisna domaćica u bermuda hlaćicama i izvezenim doljenkama, nalik mladoj izviđačici. Ne znam je li i inače takva s gostima ili je njezina živopisna komunikacija bila posljedica nedavnog udara groma, o čemu je svjedočio crn dio zida u kuhinji. Zanimljiva domaćica i nekoliko piva dodatno su pojačali i inače dobro raspoloženje

planinara. Tako je naš Miljac inačicu zvuka javljanja mobitela sličnu kлокотanju vode nazvao »Vodafone«, što je dovelo do salvi hihotanja koje su trajale dugo u noć.

Subotnje jutro osvanulo je kišovito, no nismo dopustili da nas obeshrabri pogled u sivo nebo, već smo vedro krenuli prema svom cilju - planini Viš, visokoj 2666 metara. Zajedno s poznatijim ljepotanom Montažom, Viš dominira cijelim područjem iznad Tarvisa pa ne čudi što ga lokalno stanovništvo na furlanskom dijalektu zove Jof Fuart - snažna planina.

Druga strana Julijskih Alpa

Ostavljajući Sloveniju za sobom, ostavljali smo i loše vrijeme, a sunce je sve češće provirivalo kroz oblake. Lako smo pronašli parkiralište gdje započinje put za planinarski dom Pellarini. Staza nas je vodila najprije preko

Stijena Viša

Članovi PD-a
»Ericsson Nikola
Tesla« na
usponu feratom
Gola NE prema
vrhu Viša

male bistre rječice u zelenilo šume, no nakon početnoga laganijeg dijela, počela se strmije uspinjati. Na našu nesreću, ili sreću, borovnice još nisu bile sazrele pa smo neometano planinarili i za manje od dva sata hoda stigli do doma. Dom Pellarini nalazi se na 1502 metra, na maloj uzvisini s koje se pruža prekrasan vidik na zelenu dolinu koju smo ostavili za sobom. Ispred nas, prema jugu, u svoj svojoj ljepoti,

pružao se velik planinski masiv kojim dominira Viš, prepoznatljiv po vrhu koji ima oblik pravilne piramide. Osim Viša, u masivu se ističu i vrhovi Madre dei Camosci, Innominata, Cima di Riofreddo te Cime de lis Codis.

Idemo u feratu!

Nakratko smo se odmorili i okrijepili, stavili penjačku opremu i pošli prema početku ferate.

Krajolik Viša je donekle sličan slovenskom dijelu Julijskih Alpa, što s obzirom na blizinu nije neobično

Impresivne
alpske okomice
visoke nekoliko
stotina metara

Najprije smo došli do neizbježnog sipara gdje nas je dočekalo povećano stado divokoza, a malo dalje naišli smo na prilično strmo snježište, gdje smo testirali dereze. Početak je ferate na drugoj strani snježišta, no umjesto očekivanih klinova, sajli i drugih pomagala, naišli smo na gole stijene. Kako smo uskoro otkrili, to nije bila slučajnost, već obilježje te ferate - većim dijelom put nije osiguran ili je osiguran slabo, zbog

čega do punog izražaja dolazi umijeće penjanja i snalažljivost u stijeni. Dodatnu joj težinu daje loša obilježnost.

Ferata se zove Gola NE (NordEst), što znači sjeveroistočno grlo. Vjerojatno je naziv određen po tome što ima mnogo tjesnaca, manjih klanaca i uskih grla koja na prvi pogled izgledaju kao da ih je gotovo nemoguće svladati. No, zahvaljujući nogama, koljenima,

Uzak a neosiguran dio puta nad stjenovitom okolicom

Cvjetni balkon
na putu Ceria
Merlone i masiv
Kanina u poza-
dini

ledima i prijateljskoj ruci može se svladati svaka prepreka.

Premda sam se na početku čudila podatku da za uspon treba čak 4 do 5 sati, sve mi je postalo jasno već nakon prvih nekoliko zahtjevnih mjesta. Na žalost, vrijeme se kvarilo, nadirali su tamni oblaci i povremeno je sipila kiša. Ne treba posebno objašnjavati što bi značilo naći se na ferati po olujnom nevremenu praćenom gromovima. Budući da se ni u blizini, niti u daljini nije čula grmljavina, napredovali smo bez bojazni.

Do samoga vrha stiže se preko malog prijevoja koji me podsjetio na kameni most iz »Gospodara prstenova«. Naime, s obje je strane provalija, pa pogled u dubinu i pomisao na to što bi se dogodilo onome tko se tu spotakne ulijeva strah u kosti.

Vrh Viša obilježen je željeznim križem uz koji stoji bijeli kip Majke Božje. Obavili smo ritualnu zdravicu, snimili nekoliko fotografija za uspomenu te nakratko uživali u vidiku na Montaž čiji se vrh malo pokazivao, a malo skrivao u oblacima. S obzirom na hladnoću od koje su se smrzavali prsti i obrazi, na vrhu se nismo dugo zadržavali, već smo se počeli spuštati prema domu Rifugio Corsi (1874 m). Strm spust po stijenama i siparima te na kraju viju-

gavom travnatom stazom zahtijeva punu pozornost i koncentraciju.

Toga smo dana hodali ukupno 10 sati pa nikoga ne bi trebalo začuditi što smo se nakon okrjepljujućeg tanjura tople maneštre i nezaobilaznog piva brzo pokupili »u krpe«. Ipak nas je sutradan čekala nova ferata!

Na balkonima Ceria Merlone

Nedjeljno je jutro osvanulo sunčano. Ako se za Golu NE može reći da je jedna od najtežih ferata u Julijskim Alpama (podatak s planinarskih foruma), feratu Ceria Merlone (C-M), koju smo odabrali za nedjeljni uspon, mnogi ocjenjuju kao jednu od najljepših. Od doma Corsi uputili smo se stazama br. 625 i 626 prema prijevoju Forcella Lavinal dell'Orso, gdje je početak ferate. Na početnom dijelu puta ima mnogo ruševnih bunkera i tunela koji kao nijemi svjedoci podsjećaju na zbivanja u Prvome svjetskom ratu. Za razliku od jučerašnjega, ovaj je put izvanredno dobro obilježen, najviše zahvaljujući Christianu, domaćinu u domu Corsi.

Budući da se dom nalazi prilično visoko, brzo smo dobili na visini i napredovali bez većih poteškoća. Iako nam se u usporedbi s jučerašnjom feratom C-M činila igrarijom, vodič nas je stalno upozoravao da budemo oprezniji, da je to duga ferata i neka je ne podcjenjujemo.

Mi na stazi, a
kozorozi na
stijeni (lijevo
dolje)

Vidici na sve strane bili su dovoljna nagrada za uloženi napor. Prema sjeveru smo dugo pratili Viš i divili se njegovoj skladnoj piramidi, na južnoj je strani dominirao masiv Kanina s jasno vidljivim skijaškim stazama, dok se na zapadu dizao Montaž, danas potpuno okupan suncem. Igrali smo se i pogađanja, identificirajući slovenske vrhove na istoku - Mangart, Jalovec i Triglav.

Put je prepun polica, različitih stijena u obliku tornjeva, stolova ili zubaca koji se izmjenjuju s malim travnatim dijelovima punim cvijeća, poput najljepše uređenih balkona. Najviši dio ferate podno vrha Foronon del Buinz (2531 m) zapravo je put preko male zaravni ispod glavnog vrha Modeon del Buinz (2554 m).

Ljepota koja hrani dušu

Na vrhu smo se nakratko odmorili, popričali sa simpatičnim slovenskim parom koji smo tu zatekli i uživali u pogledu na Viš. Staza se odatle počinje postupno spuštati prema prijevodu Forca de lis Sieris, gdje završava osigurani dio puta. Sve smo više nailazili i na prirodne stanovnike ovih kamenih dvoraca - divokoze. Po prirodi radoznale, virile bi iza stijena karakteristično nagnutih glava da bi nas zatim posramile vještinom kojom su skakutale po strmim stijenama. Toliko su navikle na ljude da su

mirno pasle travu dok smo prolazili. To je bio predivan osjećaj: potpuno sljubljivanje s prirodom. Priroda - to smo mi, cvijetak na livadi ili divokoza na stijeni!

Da nije bilo bolnih koljena, spuštanje po travnatim stazama prema visoravni Montaž (Altipiano Del Montasio) bio bi mačji kašalj. Ovako, nakon devet sati hoda, svi su pomalo prijavljivali bolna koljena i stopala.

Dolazak u Rifugio Brazza (1660 m) bio je melem na sve rane stečene u dva protekla dana. Netko juhu, netko samo pivo, netko odmor na klupi, netko skidanje ruksaka i pogled na masiv koji smo prošli - kratkotrajan odmor svima je dobro došao. Očarani predjelima i ljepotama što smo ih vidjeli, potihom smo o njima razmišljali, svjesni da će nas ta ljepota hraniti u danima koji dolaze. Ugrabila sam mogućnost ponude domaćeg sira i kupila dobro poznati sir montasio. Često sam ga dobivala od talijanske rodbine no ovaj put sam ga sama kupila i to upravo na mjestu gdje se proizvodi.

I tako prolaze dani dok uživam u siru montasio i gledam slike Viša i Cerije Merlone. Sretna sam što imam noge i volju za ferate, a i divne ljude iz svoga planinarskog društva, planinarske prijatelje s kojima sam provela predivan i nezaboravan vikend u zapadnim Julijskim Alpama.

Prva alpska pustolovina

Štefanija Dimač, Pregrada

Desetak godina intenzivnog planinarenja u sjećanje utisne pregršt lijepih doživljaja. Bude tu ležernih pohoda, druženja, upozna se divnih ljudi, stekne se po koji pravi prijatelj, upozna domovina. A onda, malopomalo, planinarenja postaju zahtjevnija i ozbiljnija.

Velebit i Alpe šćućurili su se u istom dijelu moga srca. Iako Alpe najmanje poznajem, oduševljavaju me. Koketirala sam s njihovim ljepotama otkrivajući ih pogledom iz doline Tamar, Logarske i Savinjske doline. Duboko su me se dojmile šarene cvjetne livade, slapići, brzi, ledeni, bistri potočići, deseci romantičnih mostića, strme padine i visoke litice čiji vrhovi plešu s oblacima. Uza sav svoj šarm nekako su me plašile, a istovremeno neodoljivo privlačile.

Još sam kao dijete s pitomih zagorskih brežuljaka upirala pogled tamo daleko, daleko, u neke vrhove. Poslije kiše, kad je zrak kristalno čist, a pogled seže u nedogled, onako bistar i jasan, stariji su znali sa strahopoštovanjem govoriti: »Gle, vidi se Triglav!«

I uvijek je taj Triglav, što je dobio ime po staroslavenskom božanstvu koje se jednom glavom okretalo po nebu, drugom po zemlji, a trećom pod njom, tinjao u meni.

Rano ujutro nevino rumen i sramežljiv, zavodljivo zamaman, obojan zalazećim purpustom, ili gordo bahat pod bliješteće bijelim plaštem dugo u proljeće. Njegov pritajen zov sve te godine nije zamro u meni, pokušavala sam koraknuti njegovim stazama, ali nam se putovi jednostavno nisu ukrstili.

BRANKO BALAIĆ

Početak uspona

Prije nekoliko godina u prolazu smo skoknuli pod njegov rep u dolinu Vrata. U sjećanju mi je ostao buket ljepote iznad Aljaževa doma i kapele (1016 m). Kroz šumarak se izbije u čarobnu kotlinicu koja se lagano uspinje, a posred nje mrmori bistri potok Bistrica obala nakićenih rododendronima u punom cvatu. Alpsko bilje proviruje iz niskoga raslinja, a u zraku se osjeća opojan miris klinčića. Dolina je s tri strane zagrljena visokim liticama, a čuvena Sjeverna triglavska stijena polukružno zatvara dolinu.

Uočila sam tri smjera iz te doline prema vrhu Triglava, no na svakom je od njih previše alpinizma, kojemu nisam dorasla, pa sam odavna tu prelijepu dolinu zauvijek odbacila kao moguće polazište za uspon na dominantnu gromadu. Ostavljajući alpske snove po strani, svakim su se korakom gojzerice po većim ili manjim bregima, brežuljcima i planinama skupljali planinarsko iskustvo i vještine, a s njima je raslo i samopouzdanje. Nemiran me duh uvijek tjera dalje, u otkrivanje novih horizonata, pomicanje vlastitih granica.

Alpe su često u programu moga društva PD »Zagorske steze«, pa konačno skupim smjelost

BRANKO BALAIŠKO

Autorica članka ne ispušta klinove iz ruku

Još kao dijete, s pitomih zagorskih brežuljaka upirala sam pogled tamo daleko, daleko u neke vrhove. Poslije kiše, kad je zrak kristalno čist, a pogled seže u nedogled, onako bistar i jasan, stariji su sa strahopoštovanjem govorili: »Gle, vidi se Triglav!«

i isplaninarim Olševu, a vrlo brzo i Raduhu u Kamniško-Savinjskim Alpama, sa zahtjevnije, sjeverne strane - sve to usprkos svom respektu pred odsječnim strminama, a samim time i neizbježnim klinovima i sajlama. Doduše, na Raduhi sam ih vješto izbjegla krenuvši lijevo pa sam »zelo zahtevno pot« zamijenila običnom »zahtevnom poti«. Budući da je to bio moj prvi uspon iznad 2000 metara, po nepisanom planinarskom običaju morala sam biti krštena udarcima užetom po određenom dijelu tijela. Naš savjesni vodič, vragolan Marijan, vrlo je ozbiljno prionuo zadatku, pa sam zaradila solidnu masnicu.

Znala sam onako usput spominjati da zazirem od klinova i sajli, velike visine, pogotovo

naglo odsječenih padina, ali poznavajući me kao temperamentnu i spremnu na svakakve vragolije, nisu me ozbiljno shvaćali.

- Kako si se popela na Triglav, ako cvikaš?

- Nisam bila.

- Nisi bila na Triglavu!? - zinuli su »svi redom iskusni planinari«.

- Ne... još!

E, sad sam se uvalila. Ništa više nisu vrijedili svi moji pohodi, pa ni oni zimski, kondicijski zahtjevni, na koje sam posebno ponosna. »Nisam bila na Triglavu« - ostalo je visjeti u zraku.

I ovoga sam ljeta bila u nekim kombinacijama i dogovorima za Triglav, ali se ispostavilo da su to sve labavi dogovori, loša prognoza ili te život jednostavno odvuče drugim smjerom.

BRANKO BALAŠKO

Na dijelu staze prema Staničevu domu

Tako odmiče i srpanj, a s njime i nada da ove sezone dosanjam svoj san.

Budući da mi se najljepše stvari događaju upravo onda kad pustim da Bog radi onako kako misli da je najbolje za mene, neočekivano i posve nenadano dođe štura poruka od drage planinarke Verice iz Belca: Triglav idući tjedan, dva dana. Ideš? Naravno da idem, detalji mi nisu bili ni na kraj pameti. Vesela, potpuno sam zaboravila pitati kojim se smjerom penjemo. Dan prije ipak nazovem.

- Iz Mojstrane - kaže Verica.

Aha, sad mi je sve jasno, moš' mislit'.

- Neki teški smjer? - ne dam se ja tako lako.

- Ma, neee, lakši - kaže naš vodič Branko.

Pojma nemam tko je taj Branko, a još manje što je to za njega lakše. Ipak, nisam se više zamarala tom »sitnicom« jer sam žurno prionula rješavanju raznih obveza da mogu dva dana mirne savjesti u skitnju. Smirivala me pomisao da je Verica izabrala za vodiča neku

odgovornu simpatičnu facu, a poznavajući njene planinare znam da nisu neki »opaki« penjači. Kakva zablude!

Stiže utorak, a s njime nas devetero ranom zorom juri Deželom, uz pjesmu i pošalice u kojima prednjači vodič što sam ga upoznala tek prije nekoliko sati. Prošli smo Jesenice i evo nas začas u Mojstrani, tipičnom alpskom mjestu. Parkiramo pored male trgovine kako bismo popunili ionako dobre zalihe hrane. I dok brbor brzog potoka Bistrice daje dodatan čar alpskom mjestu, rakijica šeće uokolo. Spontano se zaplesalo, sve upućuje na ludi izlet.

Lagano se penjemo kombijem prema tamo nekom parkiralištu dublje u njedrima Alpa, u ugodnoj atmosferi, stanemo, izlazim i... jaoooo! - k'o da je strijela pukla u mene iz vedra neba.

Podignuo se zastor na pozornici sjećanja i u trenutku sam shvatila gdje sam, samo sam ciknula - To je dolina Vrata! Tu nema lakih staza! Odavde na vrh vode samo »zelo zahtevna pot«

i »zahtevna pot«. Od temperamentne, samouvjerene planinarke ostao je samo mali, šćućureni mišić.

Odjednom sam, nemam pojma zašto, ekipi postala malo čudna.

- Kaj je s tobom?

- Niš, vidite da me priroda malo ponijela.

Zakratko sam ih se otarasila dok se u meni odigravala prava bura. Nekako mi je u sjećanje isplivao puteljak s desne strane koji se blago uvlači u šumarak. Možda sam ipak previdjela laku stazu.

I dok svi kreću prema Aljaževu domu s padinama Cmira u pozadini, ja pak desno u kapelicu ispod vertikalne stijene Stenara. Vertikale, čiji su vlasnici dvotisućnjaci. Bože, pomoz mi danas!

Nedugo je zatim nada u laki smjer otplutala Bistricom nepovratno u dolinu. Vodič je produžio dalje, mimo moje »lake stazice«. Nije mi do nikakvog slikanja pored spomenika s velikim karabinerom, u spomen palim partizanima alpinistima.

- Kojim smjerom idemo, prošli smo smjer koji upućuje na Triglav?

- To je Tominškova pot, mi idemo lakšim putem.

Ni obradovati se nisam stigla, a on dodaje:

- Vidite gore onu zelenu liniju, onuda vodi naša staza.

Pogled u tom smjeru odsijeca mi koljena. Goluzdrava, opaka, prijeteca, maglom (sva sreća) zakukuljena stijena nadvila se iznad mene, ne vidim ni tračka mogućega lakog smjera, strmina s tankom zelenom linijom nijemo zuri u mene i kao da mi govori »Što ti tu radiš, zar se nismo dogovorile da to nije za tebe? Vрати se odakle si došla.«

- Gore sigurno ne vodi nikakva staza - čujem samu sebe.

- Ha ha ha, vodi, vodi, još i kako je lijepa, vidjet ćeš!

U tišini se udaljim daleko naprijed. Što sad? U što sam se sad uvalila? Kog vruga tu radim, izigravam divokozu? Pa mogla sam i dalje planirati po sigurnijem terenu!

Ajde, ajde, nešto mi govori, možeš ti to, pa to želiš godinama, nisi sama, sve što ti treba u tebi je. Da, znam, u teoriji mi je sve savršeno jasno, još

samo da to primijenim u praksi. Ovo je savršena prilika za to, možda sam zato tu, tko zna. Čovjek u životu uvijek ima izbor i ja ga sad imam, mogu se vratiti u Aljažev dom i čamiti u njemu dva dana. Istina, dolina je više nego lijepa, ali nije mi nimalo privlačna pomisao da sama tumaram po njoj. S jedne strane san mi je nadohvat...

Na račvištu smo putova, desno vodi put »čez Luknjo«, gdje se opet račva, lijevo na vrh Triglava preko Plemenica (najteži smjer), a desno na Bavški Gamsovec, Stenar, Škraticu... Naš put vodi lijevo »čez Prag« prema domu Valentina Staniča na 2332 m, gdje je planirano noćenje. A ja još uvijek ne znam kamo da idem, naprijed ili nazad.

Vodič nas upućuje da je prva stijena kao test, tko nju prođe bez poteškoća, dalje nema od čega zazirati. Pojma on nema što se u meni odigrava. Odlučno idem dalje. Ako me taj prvi izazov do kraja obeshrabri, još se uvijek stignem neslavno vratiti sa svoga prvog pravog penjačkog pokušaja, barem ću znati da sam pokušala. Prvi klinovi i stijena nisu mi bili suviše opaki, svladala sam ih kao u letu.

Ipak sam vodiču odlučila otvoriti srce i reći mu što se sa mnom zbiva, smatrajući da mora znati koga vodi:

- Strah me visine, odsječenih provalija, strmina, a time i klinova, sajli i sličnih naprava. Nisam sigurna da sam tome dorasla, ali sam sigurna da se ne želim vratiti.

Evo ti, pa ti sad budi vodič u takvom slučaju! Branku su se brčine objesile, faca smrknula, očekivala sam da će me najuriti nizbrdo. Vjerojatno sam djelovala k'o hrpa nesreće. Prasnuo je u smijeh.

- Kakav strah? Imamo štrik, zavežemo ti ga oko vrata i sigurna si!

Šale su razbile dio nesigurnosti, dodatan se dio rasplinuo samim priznavanjem i razgovorom. Uvjerio me da sam najteži dio odradila. Sam Bog zna zašto, ali osjetila sam povjerenje prema tom potpuno nepoznatom čovjeku.

Čvrsto sam koračala po famoznoj »zelenoj liniji« s dovoljno samopouzdanja za nastavak puta. Staza je postajala sve strmija, zahtjevnija, raslinje škrto, razveseljavali su me buketići cvijeća živih boja, sve raskošniji encijani, a stijene za pentranje sve češće, strmije, s više klinova.

BRANJO BALASKO

Begunjski vrh i Triglav snimljeni sa Cmira

Konačno postaje žestoko: provalije opake, divlje, zastrašujuće, nešto sasvim drugo od mojih dosadašnjih uspona. Iza sebe i lijevo ne gledam, treba pažljivo koračati, staza je uska, otklizava se, kamenje se kotrlja pri svakom neopreznom koraku, oprez je nužan, ali pomalo na neki čudan način uživam. Opet visoka, okomita stijena s klinovima, jedan, pet, trideset... više ne brojim, čvrsto i stabilno se verući. Eeee, to su trenutci kad si svjestan da si potpuno u Božjim rukama - vertikala, Bog i ja u jednom. Sama sam sebi govorila, sigurna sam, mogu, sve je u redu, nisam sama. Trenutci kad istinski spoznaješ pravoga sebe, dubinu vjere iz koje crpiš hrabrost, samopouzdanje, mir.

Nije bilo panike ni drhtavice. Malo-pomalo se navikneš. Pomažeš si rukama, koljenima, štapovima, sigurnosti radi, ponekad pitam:

- Branek, si tu?

Odgovor je smijeh, uz kakvu duhovitu opasku.

Ponekad sam malo, ali samo malo virnula unazad, gle... pa strmina nije više stravična, sad je to samo strmina koja se spušta duboko pod nama.

Vodič me čitavim putem hrabrio, nisam bila na navezu, imala sam priliku sama odraditi neke stvari pod njegovim budnim okom. Dodatnu

smirenost unosio je njegov (blago rečeno) osebujan humor.

Uske stazice jednostavno mame na hod četveronoške i da ljubiš vlastita koljena, prikladna stijena da se na nju nalegneš.

- Uspravi se, ljudi odavno hodaju na dvije noge, ravno hodaj i tad imaš sve pod kontrolom - svaki čas čujem iza sebe.

Nestajalo je posljednje napetosti u meni. Verica stoji na najužem i najstrmijem dijelu pogleda uprta u bezdan.

- Otvori oči, vidi tu ljepotu - potiče me.

- Ne mogu sad, vidiš da slikam prelijepe ledeno bijele julijske makove!

- Ha ha ha ha... čujem iza naslađivanje na moj račun.

Konačno nestaju klinovi, izbijamo na sipar podno Begunjskog vrha. Naša se staza spaja s Tominškovom. Na nekoliko metara od nas lijep kozorog. Druželjubivo rogato biće, naviklo na ljude, mirno se okrenulo i graciozno zamaklo među stijene, dalje, u smjeru vrhova Cmira.

Na snježnom zaravanku ispod Staničeve kočice sustižemo društvo planinarki iz šibenskog »Kamenara«. Prošle su još teži put od našeg, i to sa sedamdesettrogodišnjakinjom Ivanom,

Za sada mi najljepši dojmovi ostaju na sigurnom, bez bojazni da će ih netko povrijediti, uništiti, ugroziti. Strpljivo čekaju kao vojska saveznika, da mi pohrle kad ih namamim u novu priču. Do tada ostaju samo moji snovi u javi

koja nas je oduševila. Vižljasta dama, puna duha, a bome i izvrsnog izgleda. Marija, Biserka, Tijana, Sonja, Rada, Meri... sve redom žene šezdesetih godina. Zajedno smo se radovali kad se magla razmakla i na trenutak pokazala veličanstvo - vrh Triglava.

Dolazak na Staničevu koču (2332 m) pozdravilo je sunce. Razlilo se po visoravni i svim vrhovima uokolo, Rži, Rjavini, Cmiru, još se samo vrh Triglava sramežljivo omatao u veo magle. Ubrzo je i on veličanstveno izronio tik pred našim očima, tu nadohvat. Razdragano smo bosim nogama jurcali po snijegu i još brže šmugnuli na suho među hrpice alpskog cvijeća. Upijala sam te nestvarne prizore, lud je osjećaj

biti na toj visini među tim impozantnim vrhovima, kad te zatekne zalazeće sunce nježno milujući ozarene obraze i okolne vrhove. A sam je vrh Triglava imao posebnu predstavu. Nestajao je i pojavljivao se iz magle, na trenutak taknut ponekom zrakom zalazećeg sunca opet se sakrio suncu, kao nestašan momčić koji uzmiče majci dok ga sprema na večernji počinak.

Kovitlanje gustih oblaka iz podnožja litica namamilo je čak i mene na sam njihov rub.

Prizori su zastrašujući, obijesni, bajkoviti i veličanstveni u sumraku koji se tiho došuljao.

Sjaj mjesečine mijenja prizor. Sve postaje srebrno i beskrajno romantično. U zagrljaju si

Na silazu prema Vodnikovu domu

emocija. Nevoljko smo krenuli na počinak, smijeh je dugo grohotom odzvanjao iz naše skupne spavaonice.

Cik zore na tim visinama ni za što se ne propušta, rađanje novog dana mami uzdahe, samo se čuju fotoaparati koji užurbano bilježe božanstven izlazak sunca, koje odjednom samo virne, čudesno zarumenjevši vrh Triglava, blago milujući sneni Jalovec tamo daleko. Tu je odjednom dan, dok daleke doline umiva rosa u dubokom snu.

Posebno plavo nebo naviješta lijep dan.

- A boste pili kavico, ali pa mogoče želite čaj? - pita ljubazna domarka.

Zahvaljujemo i uz pozdrav napuštamo dom i njegovo ugodno ozračje. (Preporučujem ga.) Nakon sata hoda uživam u veranju po klino-vima i sajlama. Tek je sedam sati, a sunce je dobro uprlo. Da, baš uživam u divnoj prirodi i ugodnom društvu! Čitave su se Julijske Alpe otvorile pod nama. Vrhovi sjajni, osunčani,

rasprostrli su dugačke sjene ranog jutra jedan na drugog u nepreglednom nizu nazubljenih vrhova.

Naš je vodič izvrstan poznavatelj Alpa, poznaje svaki vrh, dolinu i kotlinu pa strpljivo odgovara na pravu lavinu pitanja.

Prvi jutarnji cappuccino na Kredarici posebno godi. Društvo nastavlja s usponom na Mali Triglav i višega mu brata (po silasku Verica konstatira da nema Malog Triglava), a ja pak odlučujem ostati na Kredarici. Nemam nikakve želje penjati se na sam vrh, sad ga samo proučavam iz neposredne blizine.

Beskrajno uživam dva sata, sama sa sobom, u carstvu tišine i ljepote, kamo mi god pogled seže. Ispunjena, još pod dojmom proživljenog iskustva iz prethodnog dana.

Pogled mi bježi u duboke doline začahurene u mliječno-magličastoj kudjelji jutra, obujmi sve te moćne velikane. Koliko sličnosti između planine i čovjeka!

Alpska rapsodija - Triglavski masiv snimljen od Vodnikova doma

BRANKO BALUŠKO

Kod Vodnikova doma

Ponekad i u čovjeku nađemo na nepristupačnost, velike razdaljine, tamne dubine, a vidimo i osunčane veličine. I u čovjeku divlji vihori lome, osjeća se studen, odlama se nešto lijepo među ljudima kotrljajući se u nepovrat. I u čovjeku bukte skrivene vatre. Zar uhvaćen bljesak dobrote u oku ne podsjeća na gorsko jezero?

Davno sam namamljena u planinu, otvorena srca uživam u igri. Trebam je kao hranu, vodu, zrak. Razumljivo je da sam danas tu, samo nebo zna kada i kako ću stati.

Prisvajam na trenutak taj čudesan lom svjetlosti i sjena među poznatim vrhovima i nepoznatim dolinama, proplanke, rosnu laticu, miris cvjetova, drhtaj vjetra i galicu u letu, širim ruke i konačno ih ostavljam, netaknute.

Prijateljska ruka na ramenu vraća me u stvarnost.

Nada, koja je također ostala na Kredarici, pokazuje mi naše prijatelje na uzanom bridu, ekipa se spušta s vrha, a za njom se kovitla gust oblak magle pod vedrim nebom. Zaklonio je čitav vrh. Sa sunčane terase Triglavskog doma promatramo tko zna koji po redu kazališni komad, kao da nam stari gorostas poručuje: »Za zdaj mate dovolj!«

U Ivekovom ruksaku bilo je dovoljno hrane za sve nas. Mogli smo preživjeti uz njega još barem tri dana, ali se spremamo na silazak. Ivek i Marinko vraćaju se preko Praga u dolinu Vrata po kombi kako bi nas ostale pokupili na Rudnom polju. Mi ostali spuštamo se južnom padinom, u zavojima preko sipara, prema Konjskom prevalu, Vodnikovu domu i dalje do Rudnog polja.

Na stazi prema Triglavu susrećemo pedesetak mladih planinara, prizor koji se na žalost rijetko susreće na hrvatskim planinama. Doduše, uokolo su strmine dvotisućnjaka, ali stazica vodi pitomijom prirodom, sasvim drukčijom od jučerašnje. Šarene livade, travnate padine pune runolista, encijana, bijele mirisne djeteline, opojan miris karanfila, alpska cvjetna rapsodija. Čarobne doline, iznenadna pjesma kiše iz vedrog neba i poslije nje svizac izmamljen iz rupe, bistri potočić. Tipično alpsko okružje mami me da se raspišem u nedogled.

Zasad moji najljepši dojmovi ostaju na sigurnom, bez bojazni da će ih netko povrijediti, uništiti, ugroziti. Strpljivo čekaju kao vojska saveznika da mi pohrle kad ih namamim u novu priču. Do tada ostaju samo moji snovi u javi.

Goranskom pločom i Vinodolom

Nada Banović, Požega

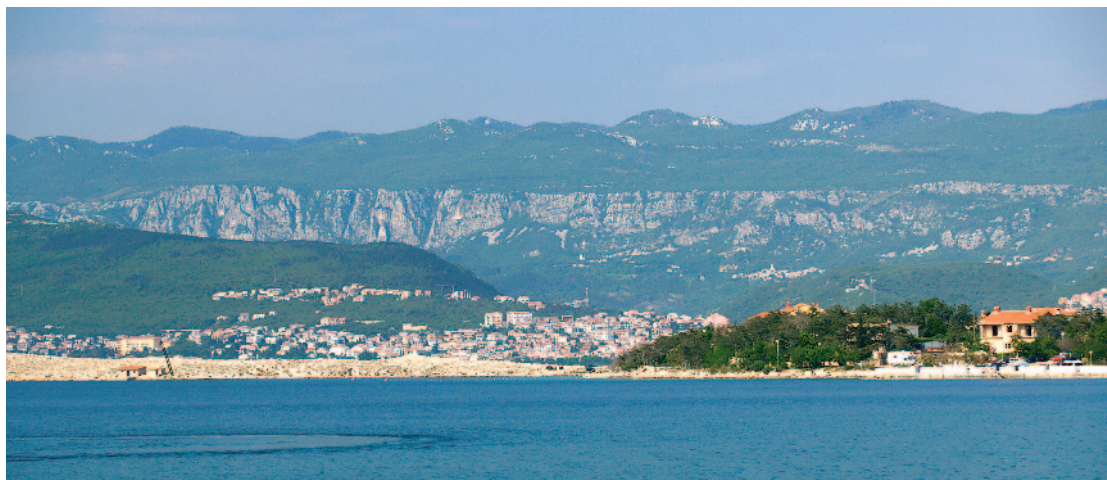
Gotovo svaki planinar ima svoje najdraže planine, planinske vrhove ili krajobraze - najčešće one najviše, najzahtjevnije, koje je najteže doseći. No, kad se slegnu prvi dojmovi i kad se zrelo razmisli gdje je bilo najljepše, odakle su vidici beskrajni, a doživljaj ljepote i mira u prirodi najjači, onda to redovito budu planine čija imena nisu prva na popisu onih »naj«.

Prije pet godina prvi sam se put uputila u zaleđe Crikvenice. Hodali smo planinarskom stazom koja počinje ispod vijadukta Dubračina i ide do stare gradine Badanj i do Gavranove stijene. Mi planinari rekli bismo da je to šetnja - i doista je tako, ali pogled na 500 metara visoke stijene na kojima leži goranska ploča, na zeleni pojas Vinodola s malim primorskim selima i zaseocima između primorskog niza brda i stijena, na Tribaljsko jezero u njihovu podnožju, doista je impresivan. Odmah praviš plan, tiho u sebi, odakle prvo poći u obilazak

divote koja je pred tobom. I odmah dogovor sa samim sobom da se sutra ne bi kupao, da je dosadno biti cijeli dan na plaži i da gore u planini sigurno jest i ljepše i svježije i da upravo to želiš.

Turistička zajednica Crikvenice i Novog Vinodolskog tiskala je prikladnu kartu planinarskih staza i šetnica koje se kreću od same morske obale pa do najviših vrhova na goranskoj ploči. Primorci ne kažu goranska ploča, nego vinodolska skala, stuba. U početku sam mislila da je to dio stijena iznad Novog Vinodolskog, koje su znatno niže od onih u zaleđu Crikvenice, no to se odnosi na cijelo područje Vinodola iz koga se kamena stepenica diže i nosi goransku visoravan.

Budući da nisam od onih koji uvijek idu određenim i označenim putom, pogotovo ne redom od najnižeg prema najvišem, krenuh prema najvišem. Vožnja do prekrasnoga povijesnoga gradića Bribira, pa odatle preko Štala na

Pogled s otoka Krka prema Vinodolu

Vinodol s ruba Goranske ploče

Lukovo i Ravno na 864 metra. Tu u prekrasno uređenoj »Vagabundinoj kolibi«, kod Savića, dobiješ savjet što sve obići, odakle su najljepši vidici, kuda se vratiti, što nikako ne propustiti vidjeti. Ni u jednom domu dosad nisam vidjela toliko cvijeća i toliko smisla za uređenje kao ovdje!

Dominantna i najviša (1428 m) je Viševica. Od »Vagabundine kolibe« ima dva sata dobrog uspona kroz šumu, prvo bukve, zatim crnog graba i jele, zatim grebenski do vrha. Na vrhu je livada gdje se odmaraš i gledaš na sve strane. Vidik je otvoren i najširi s Viševice jer je najviša u tom području, no više prema unutrašnjosti nego prema moru. Pred tobom je Bitoraj, po visini prvi iza Viševice, od nje ga dijeli samo Javorje sedlo, zatim Zagradski vrh, Kanculova glava i Kobiljak, Medvidak i, najbliže, Strilež. Još je tu mnogo vrhova, s imenom i bezimenih, no ovi su najizrazitiji i najviše privlače. Satima bih mogla sjediti na planinskoj livadi i uživati gledajući oko sebe.

Zagradski vrh, iako je na njega uspon najkraći, posebno mi je drag. Uspon počinje odmah iza »Vagabundine kolibe«, preko livada i uz vikendice u šumu, a nakon pola sata izlazi na livade pune prekrasnoga planinskog cvijeća, kranjskih ljiljana, orhideja, zvončica, pa livadama na vršni uspon koji je čisti kameni krš.

Vidik sa Zagradskog vrha na more i primorje veličanstven je - sjedim na vrhu do zalaska sunca koji je božanski i ne da ti otići.

Sljedeći su Kobiljak i Medvidak. Od Ravna idemo preko Lič polja za Lič, odakle prvo na Kobiljak. Uspon traje nešto više od dva sata, no naporan je samo posljednjih dvadesetak minuta. Iako je cijeli uspon kroz šumu, sam vrh je kamenit i s njega je vidik vrlo lijep, naročito na Lič polje i Lič. Ono što kvari uspon na planinu jest nered u šumi koji ostaje nakon sječe, a to je baš na završnom dijelu puta. Prije tri godine put na Kobiljak bio je lijepa planinarska staza, no sada velik dio puta vodi šumskim cestama koje su izgrađene u tom istom smjeru radi eksploatacije drva. Povratak na šumski put, kojim sve do križanja putova, odatle za Medvidak, prvo šumskom cestom pa zatim šumom, onda livadom s ljubičasto-bijelim oazama planinskog vriska i majčine dušice i završni uspon, čista stijena. Zahtjevno i naporno, ali užitak na vrhu vrijedi i mnogo više truda!

Odmah uspoređujem odakle je vidik ljepši, s Viševice, Zagradskog vrha ili s Medvidaka. Medvidak mi je ipak najljepši, s njega se dalje i više vidi. Od Učke na sjeverozapadu do Velebita na jugoistoku. More pred tobom, otoci, šume i livade, kameniti vrhovi, ljepoti nema kraja! A prije mora, na samome rubu stjenjaka

Požeški planinari na goranskim stijenama

goranske visoravni, gdje prolazi »Staza litica«, brdo Zebar i Njivine, najljepše su slikovite planinske livade.

Na drugoj, istočnoj strani, iz zelenila goranskih šuma izviruje željeznička stanica Drivenik. Moram priznati da mi je do prvog uspona na Medvidak bila imaginarna. U svim planinarskim vodičima opisana je kao polazište za Medvidak. No, kad smo je prije prvog uspona pošli tražiti, nismo je našli. Našli smo selo Drivenik u Vinodolu ispod goranske visoravni, a kad smo pitali ljude gdje je željeznička stanica Drivenik, začuđeno su nas gledali uz odgovor: »Kakva željeznička stanica, pa ne ide ovuda vlak.« Uvijek dok sjedim na vrhu, sa smiješkom se toga sjetim. Sada na Medvidak idem svake godine kada sam na ljetovanju u Dramlju ili Crikvenici, uživam na vrhu gledajući planinske livade, more, ispraćajući vlakove koji prolaze kroz stanicu u Driveniku.

Ništa manje dojmljiva od planinskih vrhova nije »Staza litica«, koja ide samim rubom goranske visoravni. Put vodi kamenitim kršem, niskim šumarcima hrasta medunca, prekrasnim livadama punim planinskog cvijeća, dijelom presijeca usku asfaltnu cesticu, a dijelom ide »cestom belom«, kako bi rekli naši primorci za taj bijeli brdski makadam. S nje su vidici prekrasni i po njoj bi mogao hodati danima.

Upravo se oдавde prekrasno vide zaleđe Crikvenice i Novog Vinodolskog, cijeli Vinodol, a uza stazu su uređeni vidikovci koji zaslužuju svaku pohvalu. Ograđeni niskim kamenim zidom, s klupama od kamenih ploča koje te zovu da uživaš njihovu popodnevnu toplinu i odmaraš se na njima upijajući ljepotu dokle oko vidi. Tri su najveća vidikovca Mahavica, Pridva i Slipica. S Mahavice iznad Triblja pružaju se vidici na Tribalj, Tribaljsko jezero i okolna sela čije bijele kućice vire iz zelenila. S Pridve, koja je na sredini ruba stjenjaka, a točno iznad Grižana, vidi se cijeli Vinodol, prostor od Križišća do Novog Vinodolskog. Sa Slipice je krasan vidik na Bribir, koji je točno ispod vidikovca, pa na Novi Vinodolski i njegovo zaleđe. Povijesnim gradićem Bribirom dominira stara kula iz 1302. godine, jedini sačuvani dio frankopanskoga kaštela i Crkva sv. Petra i Pavla. Lijevo je selo Ugrini u kome je rodna kuća akademika Josipa Pančića, liječnika i botaničara po kojemu je dobila ime endemična četinjača Pančićeva omorika (*Picea omorica*).

Još su dva zanimljiva uređena vidikovca na tom prostoru. To su Klamaruša i Kacalj. No, cijela je »Staza litica« ustvari vidikovac dug tridesetak kilometara i pogled s bilo kojega njenog dijela veličanstven je. Sa staze čak niza stijenu vodi stara asfaltna cesta širine jednog

automobila, krajnje zavojita. Prodeš je jednom, zahvaljuješ Bogu što nitko drugi nije naišao, i nikada više!

Inače, s Ravna, nakon planinarenja, redovito se vraćam drugim putom, ne na Lukovo i Bribir, već na Bater pa Novi Vinodolski. To je malo duži, ali mnogo ljepši put. Tu se zastane, pa izađe na najljepše planinske livade pune cvijeća i mirisnih trava, pune riđih konja koji pasu i uživaju u punoći života u prirodi. Tu mi je užitak u suncu sa zapada mnogo puta zamijenio plažu.

Nešto jače od tebe vuče te dolje u Vinodol, u prostor između primorskih brda i stjenjaka, gdje si gledao male bijele kućice, crkvice, gradine, a gdje počiva povijest toga dijela Hrvatske. Tu su gradine Badanj, Drivenik, Tribalj, Bribir i Ledenice jugoistočno od Novog Vinodolskog. Crkva sv. Petra i Pavla u Bribiru sa zanimljivim zvonikom podignuta je na mjestu starije gradnje iz 1524. godine, za vrijeme Bernardina Frankopana, s glagoljskim natpisom iznad crkvenih vrata, a ima bogatu sakralnu zbirku u kojoj posebno mjesto zauzima takozvani Milonjin križ iz 13. stoljeća. Križ je izrađen od srebra i debelo pozlaćen, a rad je majstora Milonjića podrijetlom s Krbavskog polja.

Dio povijesnih spomenika povezuje staza »Krša i kuša« koja ide od Novog Vinodolskog do Jadranova, a jedan dio »Staza Rimljana«, na kojoj je konzerviran dio rimske ceste stare dva tisućljeća. Ona je povezivala Trsat sa Senjom u doba rimske provincije Illyricum, kada se područje Vinodola zvalo Vallis Vinearia. Povijest kaže da su još Plinije i Ptolomej spominjali Bribir kao rimski grad Assessiju. U srednjem vijeku Bribir je bio upravno i crkveno središte Vinodola, a njegovi predstavnici sudjelovali su u donošenju čuvenoga Vinodolskog zakonika iz 1288. godine.

Povijest i priroda ovdje su nerazdvojni, obilati i bogati te se savršeno dopunjuju. Nimalo ti ne pada teško po silasku s Ravna otići u Vinodol i uživati u povijesti, sjesti u Bribiru i u hladovini se odmarati uza spomenike Josipu Pančiću ili dr. Mihovilu Kombolu, uglednom povjesničaru hrvatske književnosti, koji je preveo Danteovu Božansku komediju na hrvatski jezik.

Vrijedi otići i do ruševine Kapelice sv. Duha iz 14. stoljeća uz Rimsku cestu ili posjetiti nešto drugo iz velike povijesne riznice toga kraja. To se jednostavno podrazumijeva nakon planinarenja i uživanja u prirodi, kao smiraj, katarza, kao točka na »i«.

Zagradski vrh

Preko Biokova

Peta »Ekstremova« zimska tura

Ivan Rakić, Makarska

»Bogovi me vole, ne znam čime sam zaslužio njihovu naklonost da su me podarili ovakvim vikendom na Biokovu«, zapisao je Milićenko Gerić nakon povratka s ovogodišnje »Ekstremove« zimske ture.

Tradicionalna zimska tura u organizaciji Speleološko-alpinističkog kluba »Ekstrem« iz Makarske održava se svake godine prvog vikenda u veljači. Zamišljena je tako da u vrijeme kad je zima na vrhuncu, u ekstremnim, hladnim i snježnim uvjetima približi planinarima i alpinistima iz cijele Hrvatske različite mogućnosti uspona na Biokovo, svaki put nekim drugim smjerom. Ovogodišnja, peta tura započela je u selu Milićima pokraj Zagvozda, odakle je išla prema vrhu Biokova Sv. Juri, a za dan poslije planiran je spust na drugu, južnu stranu, preko Vošca u Makarsku.

Pripreme za uspon trajale su tijekom cijelog siječnja. Planinari iz cijele Hrvatske koji su dosad bili na »Ekstremovim« zimskim turama ili su se po prvi put zanimali za taj zimski uspon na Biokovo bili su sve nestrpljiviji. Što se više bližilo vrijeme polaska, dobivali smo i sve više upita o mogućoj odgodi zbog najavljenog nevremena. Prva dugoročnija prognoza upozoravala je na pogoršanje vremena, a najava posljednjih nekoliko dana uoči polaska glasila je: olujna snježna mećava, sa središtem ciklone točno iznad našega područja. Klupski meteorolog Matko trudio se saznati i proučiti sve mogućnosti i predočiti nam najbolju i najgoru opciju. Vrlo izgledna grmljavina ujutro na dan uspona sve je zabrinula, ali turu ipak nismo otkazali, već smo konačnu odluku odgodili za samo subotnje jutro.

U subotu ujutro stanje je bilo umirujuće – oblačno, ali bez kiše, nebo nije bilo tako crno, pa se osjećalo neko olakšanje među svima. Na

makarskom autobusnom kolodvoru, gdje je bilo već uobičajeno okupljanje, od prijavljenih pedesetak planinara pojavili su se gotovo svi, tako da se broj onih koji su krenuli u planinu zaustavio na 43. Pomalo smo iznenađeni tolikim odazivom – došli su planinari sa svih strana Hrvatske, iz Ludbrega, Čakovca, Đurđevca, Varaždina, Koprivnice, Đakova, Križevaca, Samobora, Zagreba, Karlovca, Pule, Šibenika i Splita.

Krenuli smo dvama manjim autobusima iz Makarske prema Zagvozdu. Dok se vozimo, vrijeme još uvijek miruje, čemu se veselimo, iako znamo da to neće dugo potrajati. Prolazimo kroz Zagvozdu i vozimo se prema selu Milićima pogleda uprtih prema tamnim oblacima koji su zatvorili toranj i vrh Sv. Jure.

Spremamo se za polazak. Dugačka kolona od četrdeset i tri planinara zavijugala je već od prvog koraka po snježnoj stazi. Mate nas vodi umjerenim tempom pa nema razvlačenja kolone ni razdvajanja na više skupina. Napredujemo prema prvom odmoru, prteći sve dublji i dublji snijeg koji je posljednjih dana razmoćilo jugo, donijevši usput dvadesetak centimetara novoga snježnog pokrivača. Nakon niskog raslinja i makije ulazimo u šumski pojas i kako uska staza vijuga, za nama ostaje zmijolik tunel od ugažene prtine. Kad mi se već činilo da se Bunari, gdje namjeravamo prvi put zastati, neće nikad pojaviti jer bijeli krajolik skriva uobičajene orijentire, ipak se, nakon nekoliko brznanja u čitanju terena, pojavljuju pred nama. Napokon izbijamo ispred dvaju bunara ukopanih u sjeni stijene, s ledenom korom koja je počela kopnjati pod snažnim jugom. Ta je točka od davnine sjeno-vito odmoriste na kojem su vrijedni težaci iz podnožja planine iskopali dva duboka skuplja-lišta vode. Napajali su stoku koja je ljeti bora-

MATKO JURČEVIĆ

Na cesti pod biokovskim Troglavom

vila na obroncima planine, a i sami bi gasili žeđ kad su išli obrađivati zemlju visoko na ramenu planine, pod vrhom, u dubokim vrtama. Danas dobro dođu umornim planinarima da oko njih zastanu, uživaju u bistrini vode i okrijepe se za nastavak uspona.

Nakon bunara već propadamo u snijeg do iznad koljena i svaki je korak sve teži i naporaniji. Kiša i susnježica sve su jače, tako da se većina zaognula kabanicama i nestala ispod tih plašteva boreći se sama sa sobom. Neki je poseban »gušt« dok se tako zamotani krećete planinom, kao da ste izgubljeni u prostoru i vremenu. Kiša i vjetar koji huči ne dopuštaju nikakav razgovor i ta vas vanjska vremenska koprena povlači u neki unutarnji svijet, u neku vrstu meditacije.

Napredujemo sporo, a neki dobivaju i prve grčeve u mišićima. Napokon kiša prelazi u pahuljaste oblike i sve postaje mnogo idiličnije, barem nakratko, dok nas još ne brije vjetar sa vrha. Sve je više onih koji s fotoaparatom istupaju iz kolone nastojeći je uhvatiti objektivom, potpuno stopljenu s prirodom i zadržati za uspomenu tu snažnu sliku, izazov malog čovjeka nasuprot moćne planine.

Pod ramenom zastajemo, navlačimo jakne, rukavice i kape jer po izlasku na otvoreniji dio pod vrhom vjetar sve jače udara, nosi pahuljice u oči i pecka po licu. Slijedi najstrmiji dio uspona, za koji se nadamo da će biti malo zaleđeniji i da nećemo više toliko duboko propadati. Novi je snijeg na većem dijelu toga završnog uspona otpuhan i ostala je zaleđena ploča, ali je dovoljno ojužila da nam omogućava napraviti stopinke bez dubljeg propadanja. Ledenom stranom napredujemo prilično brzo, da bismo zatim u samome vršnom dijelu skrenuli na blaži izlazni dio. Dalje smo kroz malo dublji snijeg izbili pod vrh, koji je bio obavijen maglom.

Gazeći preko visokih smetova prilazimo tornju i objektu odašiljača i veza na samome vrhu Sv. Juri, gdje nas ljubazni domaćini dočekuju toplim čajem. Stari gorski vuk Srećko Gregov u svakome je trenutku na usluzi, ugodno čavrljamo s njim, svi su zadovoljni usponom na kojem je sve prošlo u redu. Iznose se prvi dojmovi o doživljenim izazovima, koji su dijelu sudionika prvo iskustvo olujnoga snježnog nevremena u planini. Sedam planinarki: Kristina, Martina, Ljiljana, Andrea, Nada, Dragica i Irena, odlično kondicijski spremnih za

Silazak prema Makarskoj

naporan zimski uspon, svojim su nam šarmom oplemenile svaki trenutak.

Spuštamo se niz konope do planinarskog doma pod vrhom, gdje nas dočekuju naša tri člana, Rido, Toni i Luka. Oni su došli dan prije i uz Viborovu pomoć iznijeli sve što je potrebno za boravak tako velikog broja ljudi u planini. Pripremili su čaj i skuhalo vrlo ukusan ručak, grah s kobasicama.

Iako u planinama rani zimski mrak zna noć učiniti jako dugom, ugodno čavrljanje, priče, šale, pa zatim prvi plesni koraci i višeglasno pjevanje, učinili su da je sve proteklo brzo. Umor od dugog uspona, ali i od dobrog vina, počeo je djelovati u čudotvornoj kombinaciji, u kojoj opuštenost i rasterećenje od tereta svakodnevice blagotvorno djeluju na san, tako da se oči počinju sklapati, a glave blago nagnjati. Vrijeme je da svi utonemo u snove, sretni i zadovoljni, negdje daleko i visoko, na trenutak zaboravljajući sve probleme.

Cjelonoćna je mećava sve zaodjenula u novi bijeli ogrtač pa je do jutra nestalo svih jučerašnjih tragova. Planina je vratila svoju

ničim dirnutu ljepotu. Uživamo u tom okruženju, iako nam vjetar još ne dopušta dugo stajati na mjestu. Krećemo prema Vošcu, prolazeći kroz mijene vremena kao na vrpci. Od provirivanja sunca te na trenutke potpunog smiraja i otvorenih vidika, sve do snažnih udara vjetra, snježnih zapuha i magle koja nas posve zatvara.

Na prijevoju Štrbini pod Vošcem udari bure zahtijevaju oprez i punu pažnju.

Silazimo u Makar, gdje nas dočekuje sve potrebno za video projekciju onoga što smo snimili tijekom uspona te kolači i grickalice što su ih Ozren, Vibor i Boško postavili u domu uz pomoć ljubaznog domaćina Matka Šabića.

Dok Dragan, predsjednik »Ekstrema«, pozdravlja sudionike Pete zimske ture i poziva sve da nam se pridruže i sljedeće godine te dariva svakog sudionika ovogodišnjeg uspona našim kalendarom, a klubove monografijom Kluba, Ozren već ima uokvirenu fotografiju s posvetom Željku iz Šibenika, koji je sudjelovao na svih pet dosad održanih tura. Rastajemo se s dragim prijateljima s kojima ćemo dijeliti doživljaje s još jedne »Ekstremove« zimske ture.

Golica, dom najljepših sunovrata

Tomislav Zrinski, Konjščina

Golica je slikovit travnati vrh na grebenu Karavanki s kojeg se pruža prekrasan vidik na sve strane. Nalazi se na samoj granici Austrije i Slovenije.

Golica je uvrštena u plan izleta na moj prijedlog. Za izlet se najprije prijavilo dvanaest ljudi, ali se broj ubrzo smanjio na devet. Oduštili smo od kombija i zaključili da ćemo na put osobnim automobilima. Mjesto polaska standardno - parkiralište ispred ambulante. Vrijeme okupljanja je u 5 sati, da bismo što prije stigli i imali na raspolaganju dovoljno vremena.

I doista, u subotu u cik zore rijetki su prolaznici ispred ambulante mogli vidjeti nekolicinu planinara spremnih za pustolovinu. Marko i Domagoj bili su najnestrpljiviji, što nije neobično jer im je ovo prvi planinarski izlet u Sloveniju. Stižu Iva i Ana. Još samo Zec i Tomi-

slav - i svi smo na okupu. Baš kad sam pomislio da će Zec kasniti, a ne bi mu bilo prvi put, pojavio se u svojoj škodi. Buco zove Tomislava. Ne javlja se, ali se pojavljuje uz glasno cviljenje guma. U Poznanovcu ukrcavamo Deana (priznajem, skoro smo ga zaboravili) i konačno smo svi na okupu.

Putom skeptično promatramo oblačno nebo – ali što je tu je. Oko pola devet stižemo u Jesenice, a nakon daljnjih petnaestak minuta već smo na polaznoj točki našeg uspona, na Planini pod Golicom. To slikovito mjesto, udaljeno samo pet kilometara od Jesenica. Oduševljava svojom jednostavnošću i načinom na koji se uklapa u planinski krajolik.

Gledam Golicu. Još je ljepša nego što pamtim. Planinarski dom Koča na Golicici jedva se nazire golim okom. Za uspon odabiremo

IVICA KOŽOMAN

Planinarski dom na Golicici

stazu koja vodi preko vrha Rožce. Nailazimo na prve sunovrate. Oni su posebnost ovoga kraja, a ima ih u velikom broju. Jako sam zadovoljan jer smo pogodili vrijeme njihove cvatnje. Pojedine livade, zbog velikog broja sunovrata, iz daljine izgledaju kao da su pokrivene snijegom.

Put prelazi preko livada, za sobom ostavljajući zadnje kuće, i ulazi u smrekovu šumu. Uspón nije previše strm, ugodan je za hodanje. Cijelim nas putem prati kiša. Ne smeta nam previše, navikli smo.

Nakon nekog vremena put iz šume ponovno izlazi na livade. Kiša prestaje, a kroz oblake se tu i tamo nazire plavo nebo. Kroz stabla se, kao da se skrivaju, povremeno vide Julijske Alpe. Stižemo do pastirske kućice koja izgleda kao da u njoj stanuje Heidi. Okružena je livadama s ponekim smrekovim stablom. Pogled na Julijske Alpe odavde je puno ljepši.

Promatramo okolne vrhove. Pozornost nam privlači vrh istočno od Golice, iako je u oblacima. Ljubazni slovenski planinarski par koji je cijelim putem hodao u našoj blizini

govori nam da je to Stol. Objašnjavaju nam pristup do njega, za neki drugi pohod.

Krećemo dalje, ali u dvije skupine. Buo vodi onu koja će se uspeti strmijim i kraćim putem, a ja onu koja će se penjati manje zahtjevnim, ali dužim putem. Još se neko vrijeme dobro vidimo i dovikujemo si, a zatim naši prijatelji u daljini postaju sve manji i sve teže vidljivi.

Nailazimo na prve encijane. S oduševljenjem ih fotografiramo i nastavljamo uza strminu. Dolazimo do staze koja nas vodi prema Rožci, a zatim i prema Golici. Uživajući u raznom cvijeću stižemo do prijevoja s kojeg se vidi naš cilj. Golica se čini tako blizu, ali je jasno da to i nije baš tako.

Vijugava nas stazica vodi dalje, u dolinu, kroz rijetko raslinje. Društvo je sretno jer idemo nizbrdo, a ja baš i nisam jer nas nakon silaska čeka teži uspon. U daljini ponovno uočavamo drugu skupinu. Dovikujemo im i mašemo kako bismo privukli njihovu pozornost i pozdravili ih. Uspjeh! Vide nas i odzdravljaju

MARIO ŽUTI

Sunovrat

nam. Prilično su daleko i mnogo bliže cilju od nas, ali nema žurbe - stići ćemo i mi.

Put nas vodi dalje blagim usponom prema mjestu gdje smo maloprije vidjeli naše prijatelje. Malo mi je čudno jer staza ne ide prema hrptu nego ispod njega, ali svejedno je pratimo. Ubrzo mi je postalo jasno da ona sigurno vodi ravno do Koče na Golici. Morat ćemo improvizirati i naći vlastiti put za vrh. Krećemo uza strminu, a društvo mi upućuje »nježne komentare« zbog izbora puta. Strmo je, mora se priznati, ali možemo mi to. Iva veselo viče da je našla stazu. Sada napredujemo prema vrhu samim hrptom.

TOMISLAV ZRINSKI

Članovi HPD-a »Gradina« na vrhu Golice

Golica je slikovit travnati vrh na grebenu Karavanki s kojeg se pruža prekrasan vidik na sve strane. Nalazi se na samoj granici Austrije i Slovenije, a jedinstvena je po sunovratima, kojih ovdje ima u velikom broju

Vidik postaje sve ljepši. Napredujemo polako, vrh se čini blizu, ali nije baš tako. Putem nailazimo na granične stupiće koji nas upozoravaju da smo malo u Sloveniji, a malo u Austriji.

Ostatak društva već je na vrhu, čekaju nas. Vidik koji se pruža s vrha riječima je gotovo nemoguće opisati. Vidimo velik dio Koruške te kroz maglu vrhove Karavanki i Kamniške Alpe. Ipak, najviše me zaokuplja pogled na Julijske Alpe. S toga sam ih mjesta prvi put vidio prije sedam godina, no i danas mi oduzimaju dah. Kralj Julijcev, kako Slovenci nazivaju Triglav, skriva se u magli, čini se da nije raspoložen za druženje. Nije važno, znamo se mi dobro. Žao mi je samo što ga dio društva koji ga ne poznaje ne može vidjeti u punom sjaju.

Nekoliko fotografija na vrhu, Iva nas upisuje u knjigu i lijepi novu naljepnicu na sandučić sa žigom (i stara je tu, ali već izbljedadla). Krećemo prema Koči. Stižemo brzo, za dvadesetak minuta. Pojavilo se i sunce. Stiže i ljubazan slovenski bračni par koji smo prije upoznali. Govore nam da su oni usput bili na još dva vrha (malo nam nabijaju komplekse, imaju oko 60

godina, a u boljoj su kondiciji od nas - svaka im čast!).

Nakon okrjepa (jota je stvarno jako fina) i još malo odmora krećemo u dolinu. Staza kojom se spuštamo cijelo vrijeme vodi kroz šumu. Kamenita je i skliska, i koštala me mojih vjernih štapova (spasili su me od gadnog pada). Preko livada sunovrata spuštamo se do svoga polazišta i cilja. Na Planini pod Golicom čuju se zvukovi harmonike gumberice koju veselo razvlači neki Slovenac. I ponovno lijepo iznenađenje: onaj slovenski bračni par već je tu, i ne samo da su tu nego još i plešu (a mi jedva hodamo).

Gledamo prijedeni put, dobra je to ruta. Gledam Golicu, prekrasna je, tek sam se spustio s nje, a već me zove natrag. Mislim da će ipak malo pričekati jer u njenoj okolini ima mnogo vrhova koji čekaju da ih posjetim. Krećemo prema Hrvatskoj i našim domovima i već razmišljamo koji će slovenski vrh biti naš sljedeći cilj. Možda neki u Kamniškim Alpama, možda Stol u Karavankama, možda neki u Julijskim Alpama, a možda i sam njihov kralj, veličanstveni Triglav.

PLOSKA, HODNJA I PONEŠTO JOŠ

Hodanje s ploskom po gorama i planinama uvriježena je predrasuda o onomu što zovemo planinarstvom. Čuje se to i u pjesmi s radija! Ne misli tako samo šira, neplaninarska javnost, već i mnogi planinari. No, iz iskustva znam da je planinarstvo ipak nešto malo više od toga.

Kada razmišljam o tome da planinarstvo može biti zanimljivo s više različitih gledišta, sama mi se po sebi nameće potreba da najprije objasnim sam pojam planinarstva. Jednostavno, treba reći što je planinarstvo i što sve čini sadržaj toga pojma te tako otkriti mogućnosti koje nam ono pruža. Možda vam se to čini posve nepotrebnim, ali... Pokušat ću pojasniti.

Načelno, uvijek je potrebno definirati pojam o kojem govorimo. Time izbjegavamo neplodne i nepo-

trebne rasprave. Ne definiramo li pojam, rasprave postaju neplodne jer o istom pojmu, ispisanom istim slovima, sudionici rasprave u svojim glavama imaju različite predodžbe. To znači da sudionici rasprave zapravo misle i govore o različitim pojmovima skrivenima u istoj riječi, koja je središnja tema rasprave. Pri tom je svaki sudionik u raspravi uvjeren da ostali sudionici imaju istu definiciju pojma o kojem se raspravlja kao on sam. Vrlo je čest slučaj da najveći broj sudionika u raspravi toga uopće nije svjestan.

S druge strane, možda vam se čini da svatko zna što je to planinarstvo. Međutim, iskustvo mi govori drukčije - primjerice: moje današnje objašnjenje pojma planinarstvo bitno je šire i dublje od onoga što sam ga imao u glavi kad sam počeo razmišljati o planinarstvu i kad sam kretao na prve planinarske izlete. Svaki mi izlet donosi barem mrvicu novog iskustva, novu kockicu planinarskog mozaika, tako da ni sada nisam siguran što sve spada u planinarstvo. Neka vas zato ne čudi da i nakon trideset i četiri godine planinarenja još upijam iskustva, svjestan da mi je jedan život premalo vremena za sveobuhvatan doživljaj planinarstva.

Možda je još slikovitiji primjer vezan uz jednog od najiskusnijih hrvatskih planinara, planinara koji je mnogo dao za hrvatsko planinarstvo - Željka Poljaka. Prva rečenica njegova osvrt na knjigu »Velebitski botanički vrt - oaza na 1500 metara« glasi: »Knjiga nije planinarska, ali na nju valja upozoriti planinare.« Mišljenje da knjige o planinskom bilju i njihovoj zaštiti ne spadaju u planinarsku literaturu prihvatili su mnogi koji su nastavili Poljakovim stopama.

Neke sam od njih pokušao razuvjeriti, no nisam siguran jesam li uspio, ali barem sam upozorio na problem i time obavio svoju dužnost. Učinio sam to dvama zdravorazumskim navodima. Prvi je navod ustvari pitanje: kako bi planine izgledale bez bilja?

Drugi je navod da unutar Hrvatskoga planinarskog saveza (HPS-a), dakle, unutar planinarske organizacije u kojoj ti ljudi marljivo rade, djeluje i stručna komisija pod imenom Komisija za zaštitu prirode. Treba li reći da ta komisija upravo preko zaštite planinskog bilja popularizira i ostali dio zaštite prirode gora i planina?

Krenimo zato od početka, s definicijom planinarstva kakvu je pružaju rječnici. »Planinarstvo je upoznavanje planina, uživanje u ljepotama gorskih krajeva za privremenih boravaka radi odmora, rekreacije ili u istraživačke svrhe« piše Vladimir Anić u svom rječ-

ALAN ČAPLAR

Planinar na usponu - autoportret

niku, što prenosi i niz drugih izvora, primjerice Hrvatski enciklopedijski rječnik.

Nadalje, kako sada doći do punog sadržaja riječi planinarstvo? Najlakšim i najlogičnijim putem čini mi se upoznavanje djelatnosti HPS-a. Odemo na njegovu internetsku stranicu (www.plsavez.hr) i jednostavno pregledamo čega sve ima u toj krovnoj udruzi.

Tamo najprije nalazimo sljedeće obavijesti: HPS okuplja sve planinarske udruge u Hrvatskoj, vodi brigu o planinarskim objektima i putovima u hrvatskim planinama, izdaje časopis »Hrvatski planinar« i stručnu planinarsku literaturu, organizira stručne škole i tečajeve. HPS objedinjuje rad svih djelatnosti u svojoj domeni: planinarstva, alpinizma, športskog penjanja, speleologije te markacističku i vodičku djelatnost u više od dvjesto planinarskih udruga širom Lijepe Naše. (Ovdje se stječe pogrešan dojam da alpinizam i slično ne spadaju u planinarstvo. Čini mi se da bi bilo jasnije kad bi umjesto »planinarstva« stajalo »izletničkog planinarstva«. Možda će nam biti malo jasnije sjetimo li se da nema alpinističkih, speleoloških, športsko-penjačkih ili markacističkih domova ili kuća, već samo planinarskih, koje koriste i alpinsti, i speleolozi, i športski penjači, i markacisti.) U okrilju HPS-a kao članica djeluje Hrvatska gorska služba spašavanja, čija je zadaća pružanje pomoći i spašavanje nesrećenih u planinama i na drugim nepristupačnim terenima. Različite planinarske djelatnosti unutar HPS-a obavljaju se putem stručnih i organizacijskih komisija - za alpinizam, športsko penjanje, daleka putovanja, speleologiju, putove, priznanja itd.

Definiranjem i određivanjem sadržaja pojma planinarstvo došli smo, eto, do spoznaje koliko su raznolike temeljne mogućnosti i temeljne vrste djelovanja u području planinarstva. Razradimo malo temu

i pripomenimo neizostavnu planinarsku fotografiju, orijentaciju u planinama, pisanje članaka i knjiga o planinarstvu, medicini za planinare, istraživanju planina u područjima biologije (bilje, životinje i gljive), geologije, meteorologije, seizmologije, povijesti itd. Sigurno bi se našlo još ponešto što mi trenutno ne pada na pamet. Zapravo, nigdje kraja planinarskim aktivnostima! Dragovoljnim, dakako.

Hrvoje Zrnčić, e-mail: hrvoje@hinus.hr

WWW.IZFOTELJE.COM

WEB DUĆAN 0-24 SEDAM DANA U TJEDNU
WWW.IZFOTELJE.COM
 Ne gubite vrijeme od boravka u prirodi. Što vam treba naručujte u bilo koje vrijeme, u udobnosti vlastitog doma uz šalicu omiljenog napitka.

NOĆNI MONOKULARI DALEKOZORI

Više informacija na
WWW.LAPIS-PLUS.HR ili **WWW.IZFOTELJE.COM**

LAPIS PLUS Veliki izbor
WWW.LAPIS-PLUS.HR odjeće, obuće, torbi,
TEL:01/4668-785 ruksaka, noževa, kompasa,
 dalekozora

Logos: YUKON, PRO-LUX, EAST, SIMMONS, POCO, IP, BlackBird.

NOVOSTI IZ PENJAČKOG CENTRA ZAGREB

Završetkom ljeta započinje nova sezona penjanja u dvoranama. Penjački centar Zagreb novu je sezonu dočekao s povećanim kapacitetima. Naime, tijekom ljeta proširena je mala stijena, tzv. boulder, za dodatnih 150 m². Sada ukupna penjiva površina u dvorani iznosi približno 800 m², što je daleko najveća penjačka »kvadratura« u Hrvatskoj. Osim toga, nabavljeno je mnogo novih hvatišta i volumena čime se mogu slagati još zanimljiviji penjački smjerovi. Naročito se vodi računa o postavljanju laganijih smjerova za početnike i rekreativce. Ti se smjerovi mijenjaju svakih nekoliko mjeseci. U planu su i različite prezentacije, filmske projekcije te natjecanja za rekreativce.

Osim individualnog penjanja, penjački klub Z-top koji djeluje u sklopu centra provodi različite vrste tečaja za djecu i odrasle, a upravo su u tijeku upisi u jesensku školu sportskog penjanja (info: www.penjackicentar-zagreb.hr, tel. 01/34-96-043). PCZ poziva članove HPS-a da dodu posjetiti dvoranu te ovom prilikom nude popust od 10% na kupovinu mjesečnih i godišnjih karata uz predodčenje važeće članske iskaznice HPS-a.

Boris Čujić

ALAN ČAPLAR

Boulder u Penjačkom centru Zagreb – najveći u Hrvatskoj

BOULDER NATJECANJE 29. 8. 2010.

Dana 29. kolovoza održano je u Penjačkom centru Zagreb prigodno natjecanje povodom otvorenja novog dijela bouldera. Nastupilo je dvadesetak natjecatelja, od čega skoro polovina juniora ili mladih. Postavljeno je bilo dvadesetak smjerova prilagođenih svim uzrastima i sposobnostima, tako da je svatko došao na svoje. Atmosfera je također bila vesela i opuštana, a natjecanje je poslužilo kao dobra uvertira u jesensku sezonu penjanja. Nagrade je osim samog Penjačkog centra priskrbio i Iglu šport.

Boris Čujić

Rezultati

Muški:

1. Marko Rozman
2. Miroslav Hutten
3. Jağor Čakmak
4. Tomislav Šproh
5. Eduard Tudor
6. Nicola Rossi
7. Ivan Jurković
8. Velimir Topić
9. Bojan Modrušan

Žene:

1. Maja Roboz
2. Jasenka Pašalić
3. Karla Vlatković
4. Stella Pečenec
5. Ana Previšić
6. Marina Mucko

Djeca:

1. Borna Čujić
2. Marko Kuharić
3. Nikola Kuharić
4. Timon Čujić
5. Fran Zekan
6. Luka Marinić

NAKON 135 GODINA KONAČNO PRVI CJELOVITI PLANINARSKI VODIČ PO HRVATSKOJ NA STRANOM JEZIKU

Godine 1875. prof. dr. Johannes Frischauf (1837.-1924.) iz Graca napisao je na njemačkom jeziku 3. izdanje svoga planinarskog vodiča »Johannes Frischauf's Gebirgsführer«, tiskano na 179 stranica. U podnaslovu stoji da je to izdanje povećano Istrom, Hrvatskom, Dalmacijom i Crnom Gorom. Bio je to prvi planinarski vodič po Hrvatskoj, istina, ne sveobuhvaatan, nego s onim planinama koje su u to doba bile pristupačne. Frischauf je zaslužan i zato što je bio duhovni začetnik Hrvatskoga planinarskog društva, prve planinarske organizacije u Hrvatskoj, zbog čega je 1889. imenovan njegovim začasnim članom.

Sljedeći vodič po hrvatskim planinama na nekom stranom jeziku izašao je tek nakon 112 godina u Pragu pod naslovom »Jugoslovske hory« (1987.). U njemu je također prikazano samo nekoliko najznačajnijih hrvatskih planina, a obradio ih je ing. Ludek Leder iz Brna.

Spomenut ću usput kao kuriozitet da je tiskanje mog vodiča »Planine Hrvatske« 1975. – prema riječima generala Milivoja Gluhaka, koji je tada bio ministar obrane SR Hrvatske, a prije toga i potpredsjednik Planinarskog saveza Jugoslavije – toliko zainteresiralo obavještajnu službu jedne susjedne nam zemlje da su na svoj jezik navodno prevodili dijelove vodiča jer je bio riznica podataka kakve bi špijuni mogli skupiti samo uz velik trošak, opasnost i napore.

Potaknut čeznutljivim pogledima stranih turista s jadranske obale prema vrhuncima u zaleđu objavio sam 2002. planinarski vodič na njemačkom i engleskom, ali samo po planinama iznad Jadrana (»The Mountains along the Croatian Coast« i »Küstengebirge Kroatiens«). Dogovorio sam se sa spomenutim ing. Lederom da taj vodič prevede na češki, ali se dogovor izjalovio jer je izdavač odustao.

I, konačno, 135 godina nakon osnutka HPD-a tiskan je prvi sveobuhvatni planinarski vodič po Hrvatskoj na jednom stranom jeziku, i to na talijanskom. Za to je zaslužan Talijan Marko Vertovec iz Udina, vlasnik knjižare »Odos 2«, koji se bavi i izdavaštvom.

Zanimljiv čovjek! Iako živi u Italiji, hobi mu je pisanje turističkih vodiča po Hrvatskoj. Putujući po Hrvatskoj naišao je u nekoj knjižari na »Planinarski vodič po Hrvatskoj« Alana Čaplara, kupio ga, svidio mu se i odlučio tiskati talijanski prijevod. Svidio mu se zato jer je bio istinski vodič, za razliku od drugih

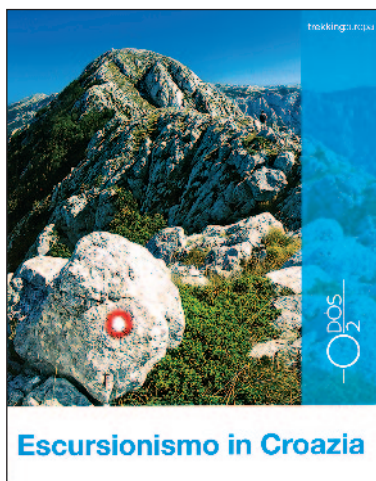
naših turističkih vodiča koji zapravo nikamo ne vode, već su samo katalozi našega turističkog inventara. Vertovec je došao k Čaplaru u Zagreb, zatim Čaplar k njemu u Udine, dogovorili su se i knjiga je ovoga ljeta izašla iz tiska pod naslovom »Escursionismo in Croazia di Alan Čaplar«.

Naši će se čitatelji, naravno, pitati zašto je u naslovu upotrijebljen izraz »escursionismo« (izletništvo), a ne planinarstvo. Objašnjenje će možda neke razalostiti: u drugim se zemljama ta dva oblika pohađanja prirode razlikuju (i u Njemačkoj je pravi planinar Bergsteiger, dok su ostali

Wandereri). U inozemstvu bi velika većina naših planinara izgubila ponosan naslov planinar i bila »degradirana« na izletnika.

O samoj knjizi ne treba trošiti riječi jer je brat blizanac hrvatskom izdanju o kojem smo već pisali, pa ćemo reći samo to da je tiskana u 3000 primjeraka, da ima 574 stranice i košta 28 eura (e-mail izdavača: info@libreria-odos.it).

prof. dr. Željko Poljak

BESPLATNI PLANINARSKI ZEMLJOVID BIOKOVA!

Turistička zajednica Grada Makarske u suradnji s HGSS-om tiskala je ove godine izvrstan planinarski zemljovid Biokova pod naslovom »Makarska« u mjerilu 1:20 000 (format 38×53 cm). Obuhvaća samo dio Biokova iznad grada. Planinarske staze ucrtane su crvenom bojom, a obuhvaćene su u rasponu od planinarske kuće Lokva na sjeveru do planinarskog doma Vošac i Kotišine na jugu. Nije obuhvaćen vrh Sv. Ilija ni Zabiokovlje. Zemljovid se može besplatno dobiti u turističkim uredima makarskog primorja.

Za planinare s većim kulturnim potrebama spomenut ćemo i to da je Gradska galerija iz Makarske 2008. objavila lijepu fotomonografiju Vedrane Vela Puharić »Sakralni objekti i obilježja na Biokovu« (32 stranice, 21×21 cm). Obuhvaća tridesetak objekata, koji su ucrtani i u priloženi zemljovid.

prof. dr. Željko Poljak

ČIŠĆENJE DINARE OD KRUPNOG OTPADA

Akcija »Očistimo Hrvatsku od autooolupina«, koja se provodi već više od šest godina, dobro je poznata dijelu javnosti koji prati napore da se zaštite hrvatske prirodne vrijednosti. Iz zaštićenih prirodnih predjela i s nepristupačnih mjesta otpremljeno je tijekom tog razdoblja u reciklažu više od 13.000 automobilskih olupina, a sakupljao se i drugi krupni otpad odbačen u prirodi. Cilj akcije »Očistimo Hrvatsku od autooolupina« je probuditi svijest građana o važnosti zaštite okoliša, potaknuti vlasti na donošenje zakona ili pravilnika o zbrinjavanju vozila na kraju vijeka trajanja te ukloniti sve odbačene automobilske olupine koje su ljudskim nemarom završile u prirodi. Tu dosad najveću i najsloženiju hrvatsku ekološku akciju koja je potekla od nekolicine pojedinaca koji se profesionalno ne bave zaštitom okoliša provode tvrtke C.I.O.S., specijalizirana za skupljanje, sortiranje i reciklažu metalnih ostataka i otpadaka, Renault Nissan Hrvatska i uredništvo časopisa »Autoblic«.

Kao planinar i zaljubljenik u planine, voditelj akcije Romeo Ibršević poseban trud posvećuje i uklanjanju olupina s hrvatskih planina. Nakon više akcija čišćenja Žumberka, Medvednice, Kozjaka i dijela južnog Velebita, ovoga ljeta uz pomoć specijalnog terenskog vozila tvrtke Agro-grom iz Samobora uklonjene su automobilske olupine na planini Dinari, koje su

ROMEO IBRIŠEVIĆ

Akcija čišćenja automobilskih olupina na Dinari

godinama na ružan način »upotpunjavale« sliku naše najviše planine. Njegov je glavni motiv ukloniti otpad sramotno ostavljen na nepristupačnim mjestima ne samo zato što ne služi ničemu, već ponajprije zato što kvari turističku sliku Hrvatske. Poznato je da se po planini Dinari u ljetnim mjesecima kreće mnogo domaćih i stranih planinara, a razbacani krupni otpad sigurno nije ono što žele vidjeti na usponu prema najvišem vrhu Hrvatske.

Alan Čaplar

ROMEO IBRIŠEVIĆ

Marom nekolicine pojedinaca Dinara je očišćena od zahrđalih olupina

PRODUBLJENA LUKINA JAMA

Na speleološkoj ekspediciji u najdublju hrvatsku jamu - Lukinu jamu u Nacionalnom parku Sjeverni Velebit, poznati hrvatski speleoronilac i član Speleološkog odsjeka HPD-a »Željezničar« Branko Jalžić zaronio je u potopljeni kanal na dnu jame 40 metara u dubinu. Time je dubina povećana na 1421 metar, čime se jama nalazi na petnaestom mjestu po dubini u svijetu.

Trotdnevnu ekspediciju koja je trajala od 24. srpnja do 15. kolovoza organizirali su, u suradnji s Nacionalnim parkom Sjeverni Velebit, Speleološki odsjek PDS-a Velebit i Komisija za speleologiju HPS-a uz logističku potporu HGSS-a. U projektu je sudjelovalo i 10 hrvatskih speleoloških udruga te kolege iz šest europskih zemalja. Tijekom ekspedicije na dnu jame bilo je 34 hrvatskih i 11 stranih speleologa.

Ekspedicija u Lukinu jamu bila je jedna od najzahtjevnijih speleoloških ekspedicija ove godine u Europi, s obzirom na logistiku i transport velike količine opreme na dno jame u uvjetima niskih temperatura i znatne vodene aktivnosti. Do sada je jedini uron u sifonsko jezero na dnu Lukine jame izveden

1994. godine, što je tada bio uron na najvećoj dubini od ulaza u jamu na svijetu. Hrvatski planinarski savez 2007. godine tiskao je reprezentativnu monografiju »Jamski sustav Lukina jama - Trojama« u kojoj su sabrani svi dotada prikupljeni rezultati istraživanja najdublje hrvatske jame.

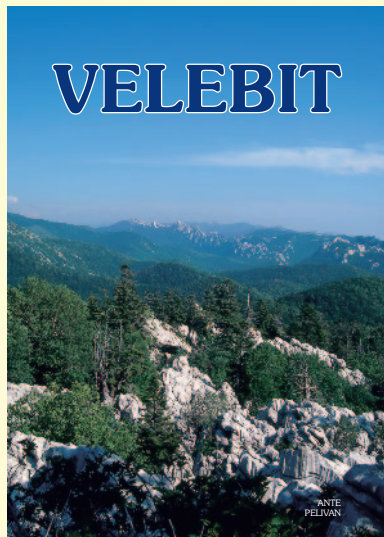
Alan Čaplar

PROLJETNA PLANINARSKA ŠKOLA HPD-a »ZAGREB-MATICA«

Kao i svake godine, HPD »Zagreb-Matica«, organizirao je i ovoga proljeća opću planinarsku školu. Trajala je od 6. travnja do 1. lipnja, a upisao se 121 polaznik. Program je bio usklađen s programom školovanja kadrova HPS-a. Predavanja su sadržavala 24 tematskih cjelina, a održavala su se utorkom od 19-22 sata. Predavanje o astronomskoj orijentaciji održano je u Planetariju Tehničkog muzeja u Zagrebu. Praktički dio škole predvidio je 9 izleta - 5 jednodnevnih i 4 dvodnevna, uključujući 4 pokazne vježbe, i to iz speleologije, alpinizma, planinarske orijentacije i orijentacijskog kretanja s kartom.

U cijenu školarine od 200 kn bila je uključena obvezatna literatura i vodič-dnevnik »Goranski plani-

30% popusta za planinare !!!

- Autor: Ante Pelivan
- fotomonografija
 - bogato ilustrirana u boji
 - format: 30 x 21 cm
 - 194 stranice
 - tvrdi uvez
 - cijena: 150,00 kn

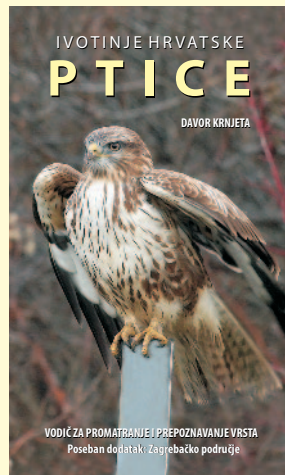
105,00 kn

Poštarina uračunata u cijenu!

- ◀ Autor: Davor Krnjeta
- format: 20,5 x 12 cm
 - 350 fotografija u boji
 - 360 stranica
 - tvrdi uvez
 - cijena: 260,00 kn

182,00 kn

ekološki glasnik
časopis o prirodi

EKOLOŠKI GLASNIK d.o.o.

Duga cesta III. odvojak 12, 10412 Donja Lomnica
Tel. 01/5621-929, Fax: 01/6234-058
www.ekoloski-glasnik.hr • ekoloski.glasnik@vip.hr

TISKARA "Ekološki glasnik"

- usluga tiska knjiga i časopisa vrhunske kvalitete
- posebni popust za sva planinarska društva

narski put«. Voditelj škole bio je Bruno Šibl, instruktor Marko Ebenspanger, tajnik Igor Mikulčić; blagajnik Mihovil Mićo Grbac, a vodiči izleta Dubravko Brusar, Marko Ebenspanger, Bruno Šibl, Sonja i Igor Mikulčić, Mihovil Grbac, Ivana Buršić, Mladen Fliss, Vedran Odak, Aleksandar Brborović, Davorin Štern i Željko Hajtok. Škola je organizirana pod okriljem Gorskke sekcije HPD-a »Zagreb-Matica«.

Od upisanog 121 polaznika 89 ih je ostvarilo uvjete za pristup usmenom ispitu. Na završni ispit 1. lipnja pristupila su 82 polaznika, a na dodatnom roku 8. lipnja još dvojica. Svi su položili usmeni ispit i tako ih je 84 steklo pravo na diplomu HPS-a. Diploma im je svečano uručena na domjenku 8. lipnja. Najstariji polaznik rođen je 1949. godine, a najmlađa polaznica 1991. godine.

prof. dr. Željko Poljak

CRTICA IZ DAVNE PROŠLOSTI: PLANINARSKA ISKAZNICA OD PRIJE 84 GODINE

Iako više ne planinarim i nisam pretplatnica »Hrvatskog planinara«, a niti plaćam članarinu, ipak osjećam pripadnost planinarstvu. No, to i nije čudno! Ono mi je pružilo toliko lijepoga, pomoglo mi da otkrijem skrivene ljepote prirode, planina, druženja, radosti... Štoviše, kad sam preboljela plućnu emboliju i kad je dio liječnika preporučivao propuhivanje za proširenje plućnog obujma, naš vrsni liječnik, internist dr. Halle, reče mi: »Samo planinari i planinari! Kad splaziš jezik 'kak pes' - i dalje planinari!« I imao je pravo! Moje tegobe s disanjem s vremenom su prestale. Dakle, planinarstvo je bilo moj lijek!

No, i svojoj učiteljskoj struci dodala sam planinarstvo u obliku slobodnih aktivnosti. Dese-tak godina vodila sam mlade i svojoj ljubavi za poziv tako dodala još jedan aspekt zadovoljstva: druženje s prirodom i mladošću. I danas u osam-desetoj grije me sjećanje na te dane!

Budući da posljednje dvije godine sređujem uspomene, našla sam u ostavštini gđe Mirjane Janeček - Stropnik (koju sam naslijedila) planinarsku iskaznicu njezine majke Zdenke Janeček iz 1926., izdanu dakle četiri godine prije mog rođenja. Taj vrijedan dokument iz naše planinarske prošlosti odlučila sam pokazati i drugima. Ne znam dešifrirati ime ondašnjeg predsjednika, ali naši će povjesničari znati tko ga je potpisao. Zanimljivo je da je u iskaznici prilijepljena markica za plaćenu članarinu za 1927. godinu, ali i markica priloga za planinarske kuće. To je divan dokaz koliko su članovi pomagali naše planinarstvo.

Gospođa Zdenka Janeček bila je snaha dr. Augusta Janečeka, osnivača farmaceutskog fakulteta u Hrvatskoj i pisca prvog udžbenika iz farmakologije. Njegova bista nekad je stajala u svim ljekarnama diljem naše zemlje. Samoborska ljekarna na Trgu kralja Tomislava još uvijek je posjeduje. Gospođa Zdenka rano je ostala udovica i često je dolazila u Samobor gospođi Pauli Šmidhen (ženi našega glasovitog samoborskog gradonačelnika), s kojom je planinarila po Samoborskom gorju.

U iskaznici je još jedan raritet - uvjerenje da članica ima pravo na popust u planinarskim kućama.

Ranka Novosel

8. 10.	3. susret »Jesen u Docu« Kamešnica, pl. sklonište u Kurtegić docu	PU »Dinaridi«, Split Vedran Huljev, 091/79-32-767, Darko Gavrić, 091/72-89-963
8. - 10. 10.	Putovima Branimira Gušića NP »Mljet«	PD »Mljet«, Govedari Marin Perković, 098/542-100, marin.perkovic1@du.t-com.hr
9. 10.	Pohod po Seniorskom planinarskom putu Samoborsko gorje, Gornje Rude - Poljanice - selo Plešivica - Gornji Pavlovčani	HPD »Zagreb-Matica«, Zagreb Ivo Rac, 01/38-36-524
10. 10.	Pohod istočnom Medvednicom Istočna Medvednica: Zelina - Blaguša	PD HP i HT »Sljeme«, Zagreb Žarko Nikšić, 098/479-835, zarko.niksic@xnet.hr
16.10.	Planinarska kestenijada Hrastovička gora	HPD »Zrin«, Petrinja Ivica Šustić, 098/94-20-160, ivica.sustic@dask.hr
16.10.	Kestenijada na Strahinjščici Strahinjščica	PD »Strahinjčica«, Krapina Biserka Bajcer, 091/57-65-056, Smilja Leljak, 091/51-84-259 Branko Vrhovec, 091/51-36-772
17. 10.	17. gljivarski vikend Lukovo	PD »Strilež«, Crikvenica Marijana Mužević, 098/92-87-288 marijana.muzevic@ri.t-com.hr
17. 10.	Jesenski pohod Vinica - Martinščak Duga Resa - Vinica	HPD »Vinica«, Duga Resa Antun Golosačić, 098/40-40-743 Borislav Kranjčević, 098/871-051, boris.kranjcevic@gmail.com
17. 10.	Pohod Baranjskim planinarskim putom Baranja: Banovo brdo	HPD »Zanatlija«, Osijek Vlado Pavičić, 091/22-71-789, Marijan Špiranec, 091/54-09-548
17. 10.	11. obljetnica Šetnice uz Rječinu Trsat - Žakalj - Lukeži - Kukuljani - izvor Rječine	HPD HP i HT »Učka«, Rijeka Ilija Blatančić, 098/305-831, Marica Miškulin, 098/305-832
24. 10.	Sudnikov pohod Samobor - Veliki dol	HPD »Japetić«, Samobor Darko Dömötörfy, darko.domotorffy1@zg.t-com.hr
u listopadu	Svjetski dan pješačenja na Ravnoj gori Ravna gora	PD »Pusti duh«, Lepoglava Damir Kužir, 098/806-370, damir.kuzir@vz.t-com.hr
30. 10.	Marunada 2010. Učka - Liganj, Mala Učka	HPD »Knezgrad«, Lovran Silvano Zorzenon, 091/54-61-850 Ivana Skočilić, 098/797-493, Ljiljana Kosmić, 091/55-97-544
30. 10. - 1. 11.	Mljetske masline Mljet, Veliki grad i Babino Polje	PD »Mljet«, Govedari Marija Sršen, 091/20-53-531, Marin Perković, 098/542-100
31. 10.	Putovima biske Buzet - Hum	HPD »Planik«, Umag Nedjeljko Markežić, 098/329-836
6. - 7. 11.	Martinje u Kutjevu, dan HPD-a »Vidim« Krndija, Kutjevo	HPD »Vidim«, Kutjevo Antun Koren, 091/54-59-153, Nada Razumović, 098/98-04-467
14. 11.	Memorijalni uspon na Strinčijeru Nuncijata - brdo Srd	HPD »Dubrovnik«, Dubrovnik Zorica Smoljan, 098/18-84-199
19. - 21. 11.	3. dani otvorenih vrata PD-a »Pliš« Klana	PD Pliš, Klana Robert Simčić, 099/25-09-948, pd_plis@yahoo.com
21. 11.	Skup markacista Dilja Dilj, Prezdanak	HPD »Tikvica«, Županja Berislav Tkalac, 099/67-64-736, Emilija Marković, 098/349-789

Vježba članova HGSS-a na
stijenama Velike Paklenice
foto: HGSS Stanica Zagreb

